

Siv Garles Sjøland

Museenes mange ansikter.

Tolkning og praktisering av fornyerrollen ved to museer.

Masteroppgave i Kulturminneforvaltning

Veileder: Aud Mikkelsen Tretvik

Trondheim, mai 2018

Siv Garles Sjøland

Museenes mange ansikter.

Tolkning og praktisering av fornyerrollen ved to museer.

Masteroppgave i Kulturminneforvaltning
Veileder: Aud Mikkelsen Tretvik
Trondheim, mai 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Forord

Med denne oppgaven er et 2-årig masterstudium ferdig. Tiden har gått fort, og det er med spenning at jeg beveger meg ut fra Dragvoll's trygge rammer og nok en gang beveger meg ut i arbeidslivet. Litt eldre, og forhåpentligvis også litt klokere.

Det er mange jeg ønsker å takke for å ha fått meg gjennom dette masterstudiet. Jeg visste at jeg ikke ville klare å bli student igjen uten god støtte fra mine medstudenter, så først og fremst ønsker jeg å takke «de tre musketerere» som har gått sammen med meg på masterstudiet, Signe Rui, Martin Hellebostad Skjønhaug og Marius Stenrud. Takk for lange lunsjpauser, intense kollokvier, dårlige vitser og sene kvelder med GT og discodans. Dere er helt fantastiske!

Takk til Ingebjørg Sivertsen for å ha snakket varmt om studiet, ønsket meg velkommen til Trondheim, lest oppgaven min om og om igjen, og drukket vin med meg de siste to årene.

Mine gode venninner, Tone Odden og Marit Odden, fortjener en stor takk for å ha lest korrektur på sisteutkastet, og for å heie på meg hele veien.

Takk til min veileder, Aud Mikkelsen Tretvik, for god veiledning, og for en vennlig tupp bak når den store tvilen tok meg.

En stor takk til nye kollegaer på Midt-Troms Museum for å ta så godt imot meg når jeg var i praksis der. Jeg ønsker også å takke intervjupersonene fra Midt-Troms Museum, Museene i Sør-Trøndelag, Norsk Kulturråd, Troms fylkeskommune og Trøndelag fylkeskommune, for at dere var villig til å la dere bli intervjuet av meg.

Den aller største takken går til mamma, pappa, Gro, Ole, Henry og August for å ha støttet og oppmuntret meg i galskapen det var å si opp jobben og bli fulltidsstudent igjen. Det har vært gøy!

Trondheim, 15/5-2018

Siv Garles Sjøland

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Introduksjon	1
1.1 Problemstilling med underspørsmål	1
1.2 Avgrensning	2
1.3 Aktuell litteratur	2
1.4 Oppgavestruktur	3
Kapittel 2: Teori	5
2.1 Museum	5
2.2 Museologi	6
2.3 Museumslandskapet i Norge	9
2.3.1 Finansiering av museene i Det nasjonale museumsnettverket	10
2.4. Museenes roller	12
2.4.1. De fire F'er	12
2.4.2 Museenes samfunnsrolle	13
2.5 Andre begreper	13
2.5.1 Faglig frihet	13
2.5.2 Armlengdes avstand	14
2.5.3 Utviklingsaktør	14
2.6. Oppsummering	14
Kapittel 3: Metode og kildeinnhenting	17
3.1 Metode og datainnsamling	17
3.1.1 Dokumentanalyse	17
3.1.2 Intervjuer	18
3.2 Metodekritikk	20
3.2.1 Styrker og svakheter	20
3.2.2 Etske refleksjoner	21
3.3. Oppsummering	22

Kapittel 4: Presentasjon av museene	23
4.1. Midt-Troms Museum	23
4.2 Museene i Sør-Trøndelag	24
4.3. Oppsummering	26
Kapittel 5: Analyse, funn og drøfting.....	27
5.1 Begrepet ‘fornyning’	27
5.1.1 Hvor kommer begrepet ‘fornyning’ fra?	27
5.1.2 Forståelse av begrepet ‘fornyning’	30
5.1.3 Har betydningen endret seg?	34
5.1.4. Oppsummering	37
5.2. Arbeidet med ‘fornyning’ ved Museene i Sør-Trøndelag og Midt-Troms Museum i praksis.....	38
5.2.1 Samfunnsrolle; museet som virkemiddel for sosial inkludering	38
5.2.2 Samfunnsrolle; regional utviklingsaktør	41
5.2.3 Samfunnsrolle; samfunnskritikk	46
5.2.4 Oppsummering	47
5.3 Hvilke faktorer ligger til grunn for museenes valg av fornyerrolle?.....	48
5.3.1 Nettverk og samarbeid	48
5.3.2 Økonomiske forhold.....	51
5.3.3 Forholdet til stat og fylkeskommune.....	54
5.3.4 Sentrum – periferi.....	58
5.3.5 Oppsummering	60
Kapittel 6: Konklusjon	61
Kilder.....	65
Skriftlige kilder	65
Litteratur:.....	65
Stortingsmeldinger og offentlige utredninger:	67

Upubliserte kilder	68
Intervjuer	68
Tilskuddsbrev	68
Annet	70
Avisartikler/pressemeldinger	70
Internettkilder	70
Vedlegg Intervjuguide	73

Kapittel 1: Introduksjon

Høsten 2017 var jeg i anledning masterstudiet i Kulturminneforvaltning i praksis hos Midt-Troms Museum, ett av fire regionmuseer i Troms fylke. Der jobbet jeg i hovedsak på et prosjekt kalt TRADopplevelser,¹ et prosjekt der målsettingen er å utvikle kulturelle opplevelser og produkter i Midt-Troms med utgangspunkt i lokale tradisjoner og fortrinn. Prosjektet går på å skape samarbeid mellom aktører innen reiseliv og kulturnæringer. Det er i prosjektet et uttalt ønske om å skape flere opplevelsprodukt i regionen, og økt lønnsomhet for de deltagende aktørene. Midt-Troms Museum tok i dette prosjektet en aktiv rolle som regional utvikler for reiseliv, og min opplevelse var at både jeg og flere av de lokale aktørene var undrende til en så offensiv holdning, det var nærmest som at de tenkte – «hvorfors holder et museum på med dette?».

Det virker å være en forståelse knyttet til hva et museum er og ikke er, og dette prosjektet var det ikke forventet regionalt at et museum skulle ta initiativ til. Midt-Troms Museum begrunnet sin satsning som utviklingsaktør, som måten museet jobbet med ‘fornyng’, en rolle som beskrives i Stortingsmelding 49 (2008-2009), *Framtidas museum — Forvaltning, forskning, formidling, fornyng*. Dette gjorde meg nysgjerrig på hva som ble forventet av museene som ‘fornere’. Etter flere år i museumsbransjen var ‘fornyng’ et begrep jeg kjente godt til, men som jeg ikke opplevde så ofte ble diskutert og reflektert over.

1.1 Problemstilling med underspørsmål

På grunn av denne erfaringen har jeg formulert følgende forskningsspørsmål som jeg ønsker å få svar på:

Hvordan har museenes fornyngsrolle blitt tolket og praktisert, etter at begrepet ‘fornyng’ ble introdusert i St. meld. nr. 49 (2008-2009)?

For å svare på dette har jeg avgrenset oppgaven til følgende underspørsmål:

- Har beskrivelsen og oppfattelsen av fornyngsrollen endret seg siden stortingsmeldingen kom ut i 2009?

¹ Midt-Troms Museum: «TRADopplevelse». Hentet 19.1.2018

- Hvordan blir museenes fornyerrolle forstått og praktisert i museene?
- Hvilke faktorer/årsaker ligger til grunn for museenes valg av fornyerrolle?

1.2 Avgrensning

For å finne ut hvordan fornyerrollen har blitt forstått og iverksatt i museene har det vært nødvendig å gjøre en nærstudie av hva som er praksis i norske museer. Det er 63 konsoliderte museer i det nasjonale museumsnettverket,² så for å avgrense oppgaven har jeg valgt å gjøre en sammenligning av to museer. Siden oppgaven oppsto etter erfaringer gjort i praksis ved Midt-Troms Museum (MTM), har jeg valgt å følge dette museet videre. I tillegg har jeg sett på Museene i Sør-Trøndelag (MiST). Begge museene er regionmuseer, men er forskjellige blant annet med tanke på organisering, størrelse og geografisk beliggenhet. Siden MiST har hovedkontor i Trondheim var det også en praktisk avveielse å velge dette museet.

1.3 Aktuell litteratur

Denne oppgaven tar for seg begrepet 'fornyning' som presenteres som en arbeidsoppgave for museene i Stortingsmelding nr. 49, *Framtidas museum — Forvaltning, forskning, formidling, fornying* (2008-2009)³. Denne stortingsmeldingen har derfor vært viktig i arbeidet. For å få en forståelse av tidligere museumssatsninger har jeg også lest tidligere stortingsmeldinger og offentlige utredninger, spesielt har NOU 1996:7, *Museum. Mangfald, minne, møtestad*,⁴ vært viktig i dette arbeidet.

For å få satt 'fornyning' inn i en større museumsfaglig kontekst, har det vært verdifullt å lese museologiske lærebøker, som Anne Eriksen sin bok *Museum. En kulturhistorie*⁵, samt introduksjonskapitlene og utvalgte artikler i Amundsen og Rogan, *Samling og museum: kapitler av museenes historie, praksis og ideologi*⁶, Sharon MacDonald, *A Companion to Museum Studies*⁷ og Sheila Watson, *Museums and their Communities*.⁸

² Statsbudsjettet 2018, s. 76

³ St. meld. nr. 49, 2009

⁴ NOU 1996:7

⁵ Eriksen, 2009

⁶ Amundsen og Rogan, 2010

⁷ MacDonald, 2011

⁸ Watson, 2007

Jeg har ikke funnet litteratur som problematiserer museenes jobb med ‘fornyning’, men for å se nærmere på museenes samfunnsrolle har jeg blant annet hatt god hjelp i å lese Hylland, *Museenes samfunnsrolle – et kritisk perspektiv. Om komplekse institusjoner og institusjonell lasteevne*.⁹ Han ser her nærmere på museenes samfunnsrolle, på den museumspolitiske utviklingen som ligger bak forståelsen av museene som samfunnsinstitusjoner og hvordan samfunnsrollen(e) beskrives.

1.4 Oppgavestruktur

Videre i oppgaven kommer kap. 2 til å være en teoretisk innføring i museologiske retninger og begreper som er viktig for denne oppgaven. Kap. 3 er en gjennomgang av den metodiske fremgangsmåten i studien. Her blir det også redegjort for fremgangsmåte i datainnsamling og analysestrategi. Kap. 4 er en nærmere presentasjon av museene som jeg ser nærmere på i denne oppgaven, Midt-Troms Museum (MTM) og Museene i Sør-Trøndelag (MiST). I kap. 5 følger analyse og diskusjon. Her vil det fremgå at jeg har organisert mine forskningsspørsmål i tre kategorier. Jeg starter med å gå gjennom begrepet ‘fornyning’, hva som er bakgrunnen for at begrepet er brukt, hvordan forstås begrepet og er det sammenheng mellom hvordan begrepet presenteres i St. meld. nr. 49 og hvordan begrepet tolkes i dag. I den neste delen går jeg nærmere gjennom hvordan de to museene jeg ser på, Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag, jobber med ‘fornyning’ i praksis. Her vil vi se at det er flere tolkninger til hva ‘fornyning’ innebærer. I siste del kommer jeg inn på hvorfor museene har valgt flere innfallsvinkler for å jobbe med ‘fornyning’. Oppgaven avsluttes med et konklusjonskapittel.

⁹ Hylland, 2017

Kapittel 2: Teori

Dette kapitlet tar for seg det teoretiske grunnlaget for denne oppgaven. Teori benyttes for å skape ei ramme for oppgavens tema, der problemstillingen plasseres i forhold til relevant forskning.¹⁰ I dette kapitlet vil jeg derfor presentere og drøfte ulike definisjoner og begreper knyttet til museenes fornyingsrolle, og hvordan den har blitt tolket og praktisert.

2.1 Museum

Den mest brukte definisjon over hva et museum er, kommer fra ICOM, the International Council of Museums. Dette er en internasjonal, uavhengig organisasjon for museer og museumsansatte. ICOM ble stiftet i 1946 og har konsultativ status i UNESCO og FNs økonomiske og sosiale råd. Ifølge ICOMs definisjon er et museum:

(...) en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, forsker i, formidler og stiller ut materielle og immaterielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.¹¹

Det er denne definisjonen som også ligger til grunn for museene i Norge.¹² Denne definisjon understreker at museene er offentlige institusjoner og en del av samfunnet. Museene skal være til innbyggernes nytte og fornøyelse gjennom studier og utdanning.

Et annet viktig særtrekk ved museer er at deres hovedoppgaver er kombinasjonen av bevaring, samling, forskning og formidling. Dette er en del av det Anne Eriksen kaller museets sjangersærpreg. Det som skiller museet fra andre aktører som er i lignende bransjer, som blant annet historiske temaparker. Det er disse trekkene som bidrar til at vi gjenkjenner stedet som et museum.¹³ Bortsett fra disse hovedoppgavene er det få begrensninger på hva et museum kan være, det kan være alt fra et lite lokalmuseum drevet på dugnad til store konsoliderte enheter med flere hundre ansatte og budsjetter på over hundre millioner kroner.¹⁴

¹⁰ Everett og Furseth, 2012, s. 95.

¹¹ www.norskiacom.com, «Definisjon av museum»

¹² Eriksen, 2009, s. 13

¹³ Eriksen, 2009, s. 13

¹⁴ Eriksen, 2009, s. 11.

2.2 Museologi

For å kunne se nærmere på hvilken betydning 'fornyning' har fått i museene, er det på sin plass å få etablert hvilke «briller» museene sees igjennom.

I 1989 ga Peter Vergo ut en bok kalt «New museology». Boken var et oppgjør med «old museology», som ifølge Vergo var for opptatt av hvilken metode man skulle jobbe etter, og ikke om hva som er formålet med museene.¹⁵ Den tradisjonelle museumspraksisen var altså, «too much about museums methods, and too little about the purposes of the museum»¹⁶. Ifølge Vergo var det altså ikke lenger nok å undersøke museenes praktiske arbeid for å forstå dagens museer, man måtte stille kritiske spørsmål til hvorfor museene var som de var.¹⁷ «New museology» ser i større grad på den kulturelle, politiske og samfunnsmessige rolla til museene. Den stiller kritiske spørsmål om hva et museum er og skal være, hva slags fortellinger som blir fortalte og hvordan disse fortellingene blir fortalte. Museene skulle ikke lenger være nøytrale kunnskapsformidlere, men institusjoner som også produserte meninger. Lien og Nielssen mener denne endringen i museene har sammenheng med den kritiske selvrefleksjonen som har vært i humaniora de siste tiårene i kjølvannet av poststrukturalisme og den postkoloniale kritikken.¹⁸

Som en av mine intervjupersoner sa det: museene har gått fra å handle om gjenstandene til å handle om samfunnet.¹⁹ En del av museets sosiale rolle er at museene i dag har gått fra å være et sted å se utstillinger, til i større grad å bli en sosial arena hvor man sosialiserer, møter venner, spiser og gjør innkjøp.²⁰ Her kan vi se spor av et annet område som Macdonald mener kom inn med «new museology», nemlig kommersialisme og underholdning.²¹ Dette henger også sammen med at de økonomiske vilkårene for museene beskrives som stadig vanskeligere, staten tar stadig mindre ansvar og bidrar mindre økonomisk enn tidligere.²² Det er større krav til økonomisk inntjening.²³ Det er verdt å merke seg at ifølge ICOM sin

¹⁵ Halpin, 2007, s. 49

¹⁶ Vergo, 1989, s. 3, etter Macdonald, 2011, s. 2

¹⁷ Amundsen, Bugge og Brenna, 2010, s. 11

¹⁸ Lien og Nielsen, 2016, s. 18ff

¹⁹ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

²⁰ Halpin, 2007, s. 49

²¹ Macdonald, 2011, s. 2f

²² Frey og Meyer, 2011

²³ Halpin, 2007, s. 48f

definisjon skal museene være tilgjengelig studie-, utdannings- og underholdningsøyemed, men de skal ikke være kommersielle aktører.

Et større kommersielt fokus er ikke den eneste grunnen til at museene framstår som mer tilgjengelig arenaer, det er et økende krav til at museene må gjøre seg fortjent til den støtten de får:

“This demand for greater accountability is coming from governments, foundations and private funders, and many of them want museums and galleries to demonstrate their value to their communities, to be more inclusive and to help build stronger communities”.²⁴

Museene må endre seg fra å være *om* noe, til *for* noen. Fokuset er på den besøkende.²⁵ Med sitatet over fremhever Robert Janes at museene burde ha en sosial agenda, en samfunnsrolle. Han mener museene må vise fram mangfoldet i samfunnet og holde en meningsfull dialog for alle de som besøker dem. Ifølge han er museene verdifulle sosiale institusjoner og de har makt til å overføre informasjon og kunnskap for å engasjere de besøkende i saker som er viktig og relevant både for museene selv og for samfunnet de er i «they create and transfer information and knowledge in an effort to engage visitors in issues that are relevant and significant to them personally and to their communities». ²⁶ Han mener dette også er en mulighet for museene selv å fornye seg og for å få en mer bærekraftig rolle i samfunnet, og dette er en rolle som går utover det å undervise og å underholde.²⁷

Denne siste varianten av museenes sosiale rolle, at museene må bidra til å styrke lokalsamfunnet, tar utgangspunkt i at museene har en evne til å påvirke og berøre samfunnet.²⁸ Dette er ikke en ny rolle, men Sandell sier den har blitt mer fremtredende og mer selvsikker de siste årene. Han er av den meningen at alle museer har et samfunnsansvar, og dermed en plikt i å til å samle og utstille slik at marginaliserte grupper blir representert og inkludert i museet.²⁹ Dette kan vi kalle det *inkluderende* museet.

Nina Simon mener at museene kan bli mer inkluderende og oppleves som mer relevante ved at de oppmuntrer til at de besøkende er aktive deltagere, og ikke passive mottakere av det budskapet museet ønsker å formidle. Dette kan bidra til at flere, og nye grupper, besøker

²⁴ Janes, 2007, s. 139

²⁵ Weil, 1999, s. 299. I Kelly, 2007, s. 276

²⁶ Janes, 2007, s. 135

²⁷ Janes, 2007, s. 143

²⁸ Sandell, 2007, s. 95

²⁹ Sandell, 2007, s. 96.

museene. Med begrepet 'The participatory museum' mener Simon et museum der den besøkende skaper, deler og skaper forbindelser til andre. Hun fremhever at i et deltagende museum er innholdet *co-produced*, altså skapt sammen med den besøkende. Den besøkende kan delta med egne ideer, gjenstander og kreative uttrykk med museet og med andre besøkende. De besøkendes mening er like viktig som kuratoren, og museet blir en møteplass for dialog. Hun sier videre: "Instead of being 'about' something or 'for' someone, participatory institutions are created and managed "with" visitors".³⁰

Med dette er museene ikke bare inkluderende, men også *demokratiske* institusjoner der den besøkende sin mening og kunnskap er like gyldig som museets egen stemme.

En del av det å ta en aktiv samfunnsrolle har også vært knyttet til det å være *samfunnskritiske* museer. I Norge startet ABM-utvikling BRUDD-prosjektet i 2003. Målet med prosjektet var å få museene til å dokumentere og formidle vanskelige historier, som museene tradisjonelt ikke forteller. Tanken bak prosjektet ble formulert i NOU1996:7, som mente at museene burde være arena for samfunnsdebatt, de bør stille spørsmål til vedtatte sannheter og presentere og debattere alternative synspunkter. Disse tankene ble videreført i senere stortingsmeldinger.³¹ BRUDD-prosjektet satt i gang en intern debatt om museenes, og de andre ABM-aktørenes, rolle i samfunnet. Det ble satt spørsmål om hvilken fortid museene skal ta vare på, hvem som definerer fortiden og hvilke historier som skal fortelles og hvordan kan de formidles.³²

Det økende fokuset på museets samfunnsrolle har gjort folk både innenfor og utenfor museene bekymret for hva dette gjør med det tradisjonelle museumsarbeidet. Her sier Janes at alle museer må selv definere hva som er viktig for deres lokalsamfunn. Det å være et sosialt ansvarlig museum trenger ikke gå på bekostning av det å ta vare på museets samling, man må heller finne nye måter å gjøre samlingen relevant for andre grupper.³³

Det er også reservasjoner rundt fokuset på at museene skal være sosialt ansvarlige aktører med evne til å opprette samfunnshelse og forbedre menneskenes vilkår.³⁴ Cameron viser at selv om det å vise vanskelige og politiske betente temaer på museene, kan bidra til å demokratisere museene og være en kontrast til en tradisjonell analytisk, pedagogisk måte å tenke på, så viser hun til forskning om at de fleste ikke ønsker dette. Når vanskelige temaer

³⁰ Simon, 2010, s. II-III

³¹ Holmesland, Slettvåg og Frøyland, 2006, s. 6

³² Holmesland, Slettvåg og Frøyland, 2006, s. 7.

³³ Janes, 2007, s. 142

³⁴ Cameron, 2007, s. 330

berøres, så ønskes det en pedagogisk og autorativ tilnærming.³⁵

2.3 Museumslandskapet i Norge

I 2002 ble det påbegynt en museumsreform i Norge. Grunnen var et ønske fra staten om å rydde opp i museumslandskapet der mange små, lokale museer skulle konsolideres til større enheter med en sterkere faglig og økonomisk plattform.³⁶ Ved museumsreformens start var det 350 museer som mottok statstilskudd.³⁷ I 2018 var dette antallet redusert til 63 konsoliderte museer.³⁸ Det er viktig å presisere at museumsreformen i hovedsak berørte museer som ligger under Kulturdepartementet.³⁹

Formålet med museumsreformen oppsummeres på denne måten:

Siktemålet er å få til ei institusjonell opprydding, slik at ein i kvart fylke vert sitjande att med eit mindre tal konsoliderte museum eller museumsnettverk, dvs. einingar med ei så sterk fagleg og økonomisk plattform at dei på ein meningsfull måte kan inngå i eit samla nasjonalt nettverk. Tanken er ikkje å sentralisera, og det er lagt vekt på at lokale museum skal bestå som formidlingsarenaer innanfor ein konsolidert fagleg og institusjonell struktur. Oppsummert er dei retningsgjevande prinsippa å bevare og styrkja lokalt engasjement og deltaking i kulturvernet, å tryggja fagleg kompetanse på regionalt nivå og å samordna musea i eit nasjonalt nettverk.⁴⁰

Hylland sier museumsreformen bygger på at museene skulle arbeide og være relevante på tre nivåer: *de skulle ha lokal forankring, inngå i en regional konsolidering og være en del av et nasjonalt nettverk.*⁴¹ Gjennom økonomisk stimulering og strukturell endring, skulle man nå målene som var økt kvalitet og profesjonalisering.⁴² Ved å slå sammen mindre enheter til større organisatoriske enheter, ønsket man med reformen å bygge opp en ny nettverksorganisering av museene for å få økt ressursutnyttelse, man ønsket å heve det faglige nivået og skape et bedre samarbeidsforhold mellom museene. Dette blant annet ved at det ble en tydeligere oppgave- og ansvarsfordeling mellom museene.⁴³

³⁵ Cameron, 2007, s. 340

³⁶ St. meld. nr. 49, 2009, s. 11.

³⁷ Eriksen, 2009, s. 110.

³⁸ www.regjeringen.no, «Statsbudsjettet 2018», s. 76

³⁹ St. meld. nr. 49, 2009, s. 12

⁴⁰ St.meld. nr. 48, 2003, s. 178., I St. meld. nr. 49, 2009, s. 11

⁴¹ Hylland, 2017, s 79.

⁴² Hylland, 2017, s 79

⁴³ Hylland, 2017 s. 110

Den faglige utviklingen skulle ivaretas blant annet ved at museene, uavhengig av størrelse og geografisk beliggenhet, var medlem av ett eller flere museumsnettverk:

Museumsnettverkene skal bidra til at museene blir bedre egnet til å fylle rollene som samfunnsinstitusjoner med et kritisk blikk på egen rolle og virksomhet. Målet er at museene skal utvikle samarbeid og arbeidsdeling, sikre faglig sammenheng og god ressursutnyttelse samt utvikle kompetanse og ny kunnskap.⁴⁴

Formelt og organisatorisk ble museumsreformen avsluttet med statsbudsjettet i 2009. Det er i den sammenheng at St. meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum* kommer som en oppsummering av de erfaringene som var gjort så langt.⁴⁵

2.3.1 Finansiering av museene i Det nasjonale museumsnettverket

Museene som er en del av det nasjonale museumsnettverket har en tredelt offentlig finansiering, de er finansiert av staten, fylkeskommunene og kommunene.

Som en konsekvens av museumsreformen, ble det ved statsbudsjettet i 2004 en omlegging av den statlige tilskuddsordningen, fra da av ble statens driftsmidler fordelt direkte fra *Kulturdepartementet* til det enkelte museum. Tidligere hadde den statlige finansieringen gått gjennom fylkeskommunene. Denne forskyvningen av tyngdepunktet fra fylkene til staten, ble gjort for å få en tydeligere nasjonal museumspolitik.⁴⁶

Kulturdepartementet gir årlig penger til museene gjennom statsbudsjettet. Det fremheves at hovedmålet for disse tilskuddene er at museene skal:

«skape grunnlag for kunnskap om, forståing for og oppleving av kultur og samfunn på ein måte som viser både kontinuitet og endring, sammenheng og ulikskap. Største delen av midlane går til driftstilskot til musea i det nasjonale museumsnettverket. I tillegg blir det gitt tilskot til nokre andre kulturverntiltak.⁴⁷

Museene får tilskuddene fra Kulturdepartementet mer detaljert presentert årlig i et tilskuddsbrev. Her presenteres mål, oppfølgingskriterier, forutsetninger og rapporteringskrav

⁴⁴ St.meld.nr. 49, 2009, s. 73

⁴⁵ Eriksen, 2009, s. 111

⁴⁶ St. meld. nr. 49, 2009, s. 12

⁴⁷ www.regjeringen.no, «Museum og kulturvern».

som er knyttet til statstilskuddet. Driftstilskudd utbetales på grunnlag av budsjettsøknad og rapportering for foregående år.⁴⁸

Under Kulturdepartementet ligger *Norsk kulturråd* som en etat som gir tilskudd til kunst og kultur.⁴⁹ Kulturrådet presenterer selv sine ansvarsområder overfor museene med at de arbeider med utvikling av museumssektoren og er rådgiver for Kulturdepartementet i museumssaker. De skal også påse at museene som mottar støtte fra Kulturdepartementet, praktiserer og utvikler seg i tråd med vedtatt politikk på feltet. Virkemidlene som Kulturrådet har til sin rådighet, er blant annet utvikling av faglige standarder for museene, museumsstatistikk, kompetanseheving og digital tilgang til samlingene gjennom plattformer som Digitalt Museum.⁵⁰ Det kommenteres at Kulturrådet spiller en viktig rolle overfor museene, men har ikke den samme direktoratsfunksjonen som Riksantikvaren har i kulturminnevernet.⁵¹ I 2010 tok Kulturrådet over de museumsfaglige oppgavene til ABM-Utvikling, som var etaten som nevnes i St. meld. nr. 49, og før det Norsk Museumsutvikling.⁵²

Kulturdepartementet fremhever at *fylkeskommunene* og *kommunene* nyter godt at den kompetansen som museene bidrar med lokalt, og fremhever at de har et delansvar for finansieringa av museene.⁵³ Fordelingsnøkkelen er at staten bidrar med inntil 60 prosent og regionen med minst 40 prosent.⁵⁴

Både fylkeskommune og kommuner har altså et ansvar for en regional finansiering av museene. Fylkeskommunen er også tillagt ansvar for oppfølging av museene i Det nasjonale museumsnettverket.⁵⁵ Deres økonomiske bidrag er diktert av det staten velger å legge på bordet, og skal da bidra med minimum 40 % av den totale bevilgningen. Fylkeskommunene hadde før omlegginga av den statlige tilskuddsordningen egne fylkesvise, museumsplaner, som inneholdt struktur og innhold i museumsutviklingen.⁵⁶ Det fremgår ikke om fylkeskommunene er pålagt dette fremdeles, men en sammenligning av Troms og Trøndelag

⁴⁸ St.meld. nr. 49, 2009, s. 119

⁴⁹ www.regjeringen.no, «Norsk kulturråd»

⁵⁰ www.kulturradet.no, «Museum»

⁵¹ Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2015, s. 14

⁵² www.snl.no, «ABM-utvikling»

⁵³ www.regjeringen.no, «Museum og kulturvern»

⁵⁴ St. meld. nr. 49, 2009, s. 9

⁵⁵ Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2015, s. 14

⁵⁶ St. meld. nr. 49, 2009, s. 12.

fylkeskommuner tyder på at dette ikke er tilfelle.⁵⁷

2.4. Museenes roller

2.4.1. De fire F'er

Den nye museologien setter nye krav til musene, de er mer enn en institusjon som skal samle, bevare, forske og formidle, de har også en sosial rolle. Dette finner vi igjen også i ICOMs definisjon, som i tillegg til å gi oss de forutnevnte oppgavene et museum skal gjøre, også sier at en museum skal «tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum».⁵⁸

I St. meld nr. 49 (2008-2009), *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*, den såkalte «museumsmeldinga», får vi presentert resultatene av museumsreformen, samt at det klargjøres hvilke *hovedmål* museumssektoren skal ha fremover. De tre første hovedmålene var godt etablerte da stortingsmeldingen kom, museene skal forvalte, forske og formidle. I St. meld. nr. 49 beskrives disse målene på følgende måte:

Forvaltning: Museenes samlinger skal sikres og bevares best mulig for ettertiden og gjøres tilgjengelig for publikum og for forskning. Viktige delmål vil være gode sikrings- og bevaringsforhold samt prioritering og koordinering av samlingene.

Forskning: Forskning og kunnskapsutvikling ved museene er et nødvendig faglig grunnlag for innsamling, dokumentasjon og formidling. Et delmål vil være økt forskningssamarbeid, både i museumsnettverket og mellom museene og forskningsmiljøer i kunnskapssektoren.

Formidling: Museene skal nå publikum med kunnskap og opplevelse og være tilgjengelig for alle. Det innebærer målrettet tilrettelegging for ulike grupper og aktuell formidling som fremmer kritisk refleksjon og skapende innsikt.⁵⁹

I tillegg til de tradisjonelle oppgavene har museene en ny oppgave som her kalles 'fornyning'. Dette ordspillet gjør at museenes arbeidsoppgaver etter dette fiffig oppsummeres som de 'fire f'ene'. Målet med den siste F-en er:

Fornyning: Gjennom faglig utvikling, nytenkning og profesjonalisering, skal museene være oppdaterte og aktuelle i alle deler av sin virksomhet, være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle. Et delmål vil være å utvikle digital forvaltning og formidling.⁶⁰

⁵⁷ Se kap. 5.3.3

⁵⁸ www.norskiacom.no, «Definisjon museum»

⁵⁹ St.meld nr 49, 2009, s. 158.

⁶⁰ St.meld nr 49, 2009, s. 158.

Den største betydningen som ‘fornyning’ rommer, er en aktiv samfunnsrolle. Det skal jeg gå nærmere inn på videre i neste delkapittel.

2.4.2 Museenes samfunnsrolle

Vi ser i definisjonen av begrepet ‘fornyning’ at det er et viktig prinsipp at museene skal ha en aktiv samfunnsrolle. I St. melding nr. 49 brukes begrepet samfunnsrolle både om retning og mål for museenes fornyelse.⁶¹ Det presiseres videre i stortingsmeldingen at samfunnsrollen:

ligger i å utvikle og formidle kunnskap om menneskers forståelse av og samhandling med sine omgivelser. I dette ligger det stor faglig frihet og samtidige utfordringer for museenes i å definere og avgrense hva som er relevant og viktig i et samfunnsperspektiv.⁶²

Det er ikke nytt med St.meld. nr. 49 at museene har et samfunnsansvar. Vi har sett at i ICOM sin definisjon på museum fremheves museenes samfunnsansvar, ved at museene er til for å tjene samfunnet. Spesielt de siste 20 årene har museenes samfunnsrolle har vært et sentralt begrep i alle kultur- og museumspolitiske dokumenter i Norge. NOU 1996:7 bygger i stor grad på ICOM sitt fokus på museenes samfunnsansvar og på tankene bak ‘new museology’.⁶³ Her fremheves det at museene er en samfunnsinstitusjon og skal ha være samfunnsnyttig, en måte å gjøre det er ved å fungere som en *dialoginstitusjon*, hvor man kan stille spørsmål og få svar.⁶⁴ Holmesland sier at begrepene som brukes varierer, det er samfunnsinstitusjoner, dialoginstitusjoner og samfunnsoppdrag, men tankegangen er likevel den samme.⁶⁵

2.5 Andre begreper

2.5.1 Faglig frihet

I St. meld. 49 fremheves det at museene har en stor *faglig frihet* for å velge hva de definerer som relevant og viktig i et samfunnsperspektiv. Det står videre at «Museene skal ha en *faglig fri* stilling som gir handlingsrom for å stille kritiske spørsmål vedrørende både fortid og

⁶¹ Holmesland, 2013

⁶² St.meld nr. 49, 2009, s. 145

⁶³ NOU 1996:7, 1996, s. 32ff

⁶⁴ Ibid. s. 39

⁶⁵ Holmesland, 2013

nåtid». ⁶⁶ I dette ligger det at museene skal bestemme selv hva de ønsker å fokusere på i sin forskning og formidling, derunder at de skal kunne være samfunnskritiske, og ta for seg vanskelige temaer.

2.5.2 Armlengdes avstand

For at museene skal kunne ha en faglig frihet, presiseres det at «dette forutsetter *armlengdes avstand* til eiere og offentlige myndigheter». ⁶⁷ Man skal kunne uttale seg samfunnskritisk uten å være redd for represalier fra bevilgende myndigheter. «Jo friere og mer uavhengig kulturlivet er fra sentrale styringsmekanismer – og jo mer mangfoldig – jo bedre ligger det til rette for en fruktbar diskusjon om kvalitetsbegrepet.» ⁶⁸

2.5.3 Utviklingsaktør

Midt-Troms Museum kaller seg for en «aktør innen regional utvikling», ⁶⁹ og Kulturrådet sier de er en «statlig utviklingsaktør på museumsfeltet». ⁷⁰ Vi velger å definere begrepet til å bety at museene tar en aktiv rolle for å skape utvikling ikke bare for museet, men også i regionen de hører til.

2.6. Oppsummering

Museer er en betegnelse på en institusjon som samler inn, bevarer, konserverer, forsker, formidler og stiller ut materielle og immaterielle vitnesbyrd. I ICOMs definisjon over museer fremheves det at museene er til for samfunnet og dets utvikling. Med 'new museology', som kom på slutten av 80-tallet, ble det fremhevet at museum ikke handler om metode eller museets gjenstandssamling, men om museets formål.. Fokuset er på den besøkende, og det fremheves at museene skal være inkluderende og demokratiske institusjoner. Museene skal også være aktuelle og samfunnskritiske. Da kan museene få en mer bærekraftig rolle i samfunnet.

⁶⁶ St. meld.nr. 49, 2009, s. 145

⁶⁷ St. meld. nr 49, 2009, s. 145.

⁶⁸ Hernes, 2014: «*Det relevante museum*»

⁶⁹ Nye Troms: Hentet 12/12-17.

⁷⁰ Norsk kulturråd, «*Museumsprogrammene*»

Med museumsreformen i Norge i 2003, ble små museumsenheter slått sammen til større organisasjoner. Museene i Det nasjonale museumsnettverket fikk en tredelt finansiering mellom stat, fylkeskommune og kommune. Det ble vektlagt at det skulle være 'armlengdes avstand' mellom museer og bevilgende myndigheter, og at museene hadde 'faglig frihet' i sitt arbeide. Med Stortingsmelding nr. 49, *Framtidas museum*, som kom i 2009, ble begrepet 'fornyning' introdusert som et av hovedmålene museene skulle jobbe etter. I dette begrepet lå det at museene skulle være oppdaterte og aktuelle, være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle.

Kapittel 3: Metode og kildeinnhenting

I denne oppgaven ønsker jeg å se nærmere på hvordan museenes fornyingsrolle har blitt tolket og praktisert. Det ønsker jeg å gjøre ved å finne ut om det er forskjell på det som var beskrivelsen og oppfattelsen i St. meld. nr. 49, hvordan det har blitt implementert i museene, og hvilke årsaker som ligger til grunn for museenes valg av fornyerrolle.

3.1 Metode og datainnsamling

For å få svar på mine forskningsspørsmål har jeg valgt å benytte meg av en kvalitativ metode. Det er flere fremgangsmåter for å jobbe med kvalitative forskningsmetoder, i denne oppgaven har jeg valgt å kombinere ulike metoder, som dokumentanalyse og kvalitative intervjuer. Jeg har i tillegg lest forskningslitteratur om temaet.

I oppgaven ønsker jeg å sammenligne to museer, Midt-Troms Museum (MTM) og Museene i Sør-Trøndelag (MiST), for å se hvordan de forstår og jobber med ‘fornyning’. Denne undersøkelsen er å forstå som en case-studie, der jeg utfører «intense kvalitative studier av en eller få undersøkingsenheter».⁷¹

3.1.1 Dokumentanalyse

Jeg har i denne oppgaven for en stor del valgt å benytte meg av foreliggende tekster, det vil si tekster som ikke er skrevet i tilknytning til mitt arbeid men med andre formål,⁷² og som er offentlige tilgjengelige dokumenter. Fordelen med å bruke slike dokumenter er at de er enkelt tilgjengelig og det er ikke forbundet å med etiske problemer å bruke dette materialet.⁷³

Jeg har gjort en analyse av offentlige styringsdokumenter som regulerer museenes virksomhet. Dokumentene beskriver hvilke krav og forventninger det er til museenes arbeid, og de forteller hvilke typer prosjekter som det gis bevilgninger til.

For å se på hvorfor museene jobber med ‘fornyning’, startet jeg ved å undersøke offentlige dokumenter som legger føringer for museenes arbeid. Dette er i hovedsak dokumenter fra Kulturdepartementet. Begrepet ‘fornyning’ som en av museenes oppgaver introduseres med St.

⁷¹ Buksve, 2016, s. 121

⁷² Thagaard, 2013 s. 58

⁷³ Ibid

Meld 49 (2008 - 2009) *Framtidas museum*, men bakgrunnen for innholdet i begrepet finnes i dokumenter som NOU 1996:7 *Museum – mangfold, minne, møtestad*. Dette er gjort for å få et overblikk over hvilke forventninger det er til museenes arbeid hos Regjeringen. I arbeidet med St. meld. nr. 49 og NOU 1996:7, gjorde jeg et søk etter begrepet ‘fornyning’ og ‘forny’, for å se hvor ofte begrepene var brukt og i hvilken kontekst.

Opprinnelig hadde jeg tenkt å bruke statsbudsjettene som kilde for å se om ‘fornyning’ hadde endret betydning fra begrepet ble introdusert og til i dag. Da jeg startet med intervjuene, opplevde jeg at mine intervjuobjekter i større grad refererte til tilskuddsbrevene museene mottok fra Kulturdepartementet. Dette er brev som oppgir hvilke mål, oppfølgingskriterier, forutsetninger og rapporteringskrav som er knyttet til statstilskuddet.⁷⁴ Tilskuddsbrevene kan i større grad kalles den «bestillingen» regjeringen gjør til museene. Brevene baserer seg på den politikken som presenteres i statsbudsjettet og er individuelle for hvert museum. Etter en henvendelse til Kulturrådet fikk jeg tilsendt tilskuddsbrevene til Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag for perioden 2009 til 2018. Jeg har i tillegg fått tilgang til tilskuddsbrevene for 2018, fra Troms fylkeskommune til Midt-Troms Museum og fra Trøndelag fylkeskommune til Museene i Sør-Trøndelag. Her har jeg sett på om føringene det gis på hvordan museene skal jobbe med ‘fornyning’ har endret seg.

Jeg har også gått gjennom Kulturrådets utviklingsprogrammer i denne perioden og relevante planverk fra Troms fylkeskommune og Trøndelag fylkeskommune. Dette har jeg satt opp mot forskningslitteratur som viser utviklingen internasjonalt.

De fleste av de dokumentene jeg har sett på, er politiske dokumenter, de forteller oss om hva som er prioriteringene til den sittende regjering og fylkespolitikere. Det er altså en beskrivelse av en del av de politiske målsetningene. Ved en dokumentanalyse er det viktig at dokumentene vurderes ut fra den konteksten de er skrevet i, og jeg har forsøkt å se hvordan politiske endringer har endret museenes hverdag.⁷⁵

3.1.2 Intervjuer

For å få innblikk i hvordan museer tolker og jobber med ‘fornyning’ har jeg valgt å intervjuer til sammen sju personer. I en kvalitativ studie brukes intervjuer for å få informasjon om hvordan

⁷⁴ St. meld. nr. 49, 2009, s. 119

⁷⁵ Thagaard, 2013 s. 59

enkeltpersoner opplever og forstår seg selv og sine omgivelser.⁷⁶ En gjennomgang av museets strategiske planer og virksomhetsplaner gir meg en oversikt over hva museet har gjort, men et intervju vil i større grad gi meg et innblikk i hvorfor museet har gjort dette valget. Dette har jeg valgt å gjøre for å få en forståelse av museenes definisjon av fornyerrollen.

Jeg kontaktet to personer som jobber ved Midt-Troms Museum og to fra Museene i Sør-Trøndelag. I tillegg ønsket jeg å sette forskningsspørsmålene inn i et videre kontekst – er museenes tolkning av 'fornyning' i samsvar med hvordan Kulturrådet tolker det? Jeg har derfor intervjuet en person fra Kulturrådet. For å få nærmere kunnskap om forståelsen av museenes rolle på et lokalt plan, hos fylkeskommunene, har jeg intervjuet de som jobber med museum, en fra Trøndelag fylkeskommune og en fra Troms fylkeskommune. Problemstillingen i denne oppgaven har endret seg underveis, noe som gjør at intervjupersonene fra fylkeskommunene ikke har kommet så mye til orde som først tenkt.

I korrespondansen der jeg bad om et intervju, hadde jeg beskrevet prosjektet og hvilket tema jeg ønsket å spørre om. Med meg på intervjuet hadde jeg en intervjuguide. Denne var formulert som en liste over temaer jeg ønsket vi skulle komme inn på i løpet av intervjuet, men den ble ikke delt med den intervjuede. Intervjuguiden følger som vedlegg i denne oppgaven. Det er verdt å merke seg at intervjuguiden ble utformet tidlig i oppgaveskrivingen, da oppgaven hadde et litt annet fokus enn det den endte opp med. Det var derfor en del av spørsmålene som ikke er like relevant for den endelige problemstillingen.

Under intervjuet brukte jeg intervjuguiden som en veiledning. Intervjuet foregikk som et semistrukturert intervju, der jeg i størst mulig grad ønsket å la intervjupersonene få komme med sine egne tolkninger, og ikke la seg bli ledet av mine hypoteser. Jeg forsøkte derfor å la intervjupersonen få snakke ferdig uten å bli avbrutt. Jeg forsøkte i tillegg å komme med oppfølgingsspørsmål hvis det var noe som var uklart eller det var et tema jeg syntes var relevant for min oppgave. Her hadde jeg tenkt ut på forhånd hva det var jeg syntes var spesielt viktig å få svar på fra hvert intervjuobjekt. Med denne fremgangsmåten fikk jeg fine og detaljerte svar på hovedspørsmålene, men det hendte også at intervjuet bevegde seg over til temaer som var mindre interessante for min problemstilling, samt at jeg av og til glemte å følge opp noen av de mest interessante punktene som kom fram.

Seks av intervjuene ble avholdt på arbeidsplassen til intervjupersonen, på møterom som var booket for anledningen. En av intervjupersonene fra MTM var sykemeldt og ønsket at vi

⁷⁶ Thagaard, 2013 s. 58

heller hadde intervjuet hjemme hos henne. Jeg hadde med meg en kontrakt som vi gjennomgikk på stedet. Jeg hadde med meg to eksemplarer slik at intervjupersonene fikk med seg et eksemplar. Jeg hadde også med meg en diktafon innlånt fra instituttet, det gjorde at jeg kunne lytte og snakke uten å måtte tenke på å ta notater.

Jeg gjorde intervjuer i Trondheim, Bardufoss, Tromsø og Oslo, dette fordret to reiser, og en del planlegging for å få avtaler som passet overens med reisedatoene. Det gjorde at det gikk en måned fra første intervju til det siste. Spørsmålene i intervjuguiden var i stor grad rettet mot museene, noe som ble tydelig når jeg gjorde første intervju med en ansatt i fylkeskommunen. Spørsmålene var ikke like relevante for hvordan fylkeskommunen arbeidet, dette stresset meg, og jeg bidro mer i samtalen enn jeg burde. I gjennomgangen av intervjuet så jeg at jeg ikke hadde vært bevisst nok på å bruke intervjuguiden. Dette ble noe jeg passet ekstra på i intervjuene etterpå. Det å intervjuer er noe man må øve seg på, og selv om jeg hadde gjort forskningsintervjuer tidligere, både i studiesammenheng og i jobbsammenheng, så merket jeg en ekstra spenning i det å gjøre intervju alene og i et prosjekt jeg hadde eneansvar for. De resterende intervjuene fløt mye bedre.

Etter intervjuet laget jeg et refleksjonsnotat der jeg beskrev rammen for intervjuet, hvordan forløpet hadde vært i forkant av at opptakeren ble satt på, og min umiddelbare oppfattelse av hvordan intervjuet hadde gått. Dette var veldig nyttig for å finne ut hva det var jeg synes gikk så trått ved første intervju med fylkeskommunen. Jeg hadde i utgangspunktet tenkt å transkribere intervjuene, og gjorde det med det første intervjuet. Men jeg opplevde det som veldig tidkrevende. Jeg bestemte meg derfor heller for å skrive detaljerte resyméer av intervjuene med tidsangivelser. Jeg synes dette fungerte bra. Jeg opplevde at det fleste intervjupersonene hadde mye fragmentert tale, og det var vanskelig å få gode sitater.

3.2 Metodekritikk

3.2.1 Styrker og svakheter

Med sju intervjuer fordelt på museer, fylkeskommuner og Kulturrådet mener jeg at jeg har fått en god indikasjon på hvordan 'fornyng' forstås og tolkes hos de forskjellige aktørene. Jeg opplever at det som kom fram på intervjuene lar seg forstå i forhold til stortingsmeldinger, tilskuddsbrev og forskningslitteratur. På grunn av mitt praksisopphold hos Midt-Troms

Museum (MTM) så har jeg bedre, og mer detaljert, kunnskap om hvordan dette museet jobber i forhold til Museene i Sør-Trøndelag (MiST).

Det kan argumenteres for at intervjuene har fått for stor plass i oppgaven, på bekostning av de skriftlige kildene. Det var en tidkrevende prosess og få på plass avtaler, reise, gjøre intervjuer og bearbeide dem i etterkant. Det kan ha påvirket hvor fokuset ble lagt. Men jeg opplever også at det er i intervjuene at jeg har funnet de spennende vinklingene, dette materialet er jo også unik for denne oppgaven.

I etterkant ser jeg at jeg kunne ha valgt annerledes i utvelgelsen av intervjupersonene fra museene. Jeg valgte to personer fra hvert museum, som begge jobbet i ledelse eller med museumsutvikling. På bakgrunn av likhet i svar, det at de to fra MiST fremstår med like holdninger og at det samme med de to fra MTM, tolker jeg til å bety at de jobber mye sammen og har diskutert temaet tidligere. Jeg tror hvis en intervjuperson fra hvert museum hadde kommet fra museumsutvikling, og en fra ett av museumsanleggene så hadde jeg fått et annet svar på hva som forstås med 'fornyng' i museumssektoren. Jeg tror ikke svarene er representative for alle som jobber i museum, og heller ikke representative for de ansatte ved MTM og MiST.

I flere intervju ble lokalbefolkning og lokalpolitikere trukket fram som enda viktigere aktører for hvilket fokus museene har. Ved å slippe til disse stemmene, ville nok svarene blitt mer variert, men oppgaven ville også blitt for omfattende i forhold til ett semesters arbeid.

3.2.2 Etiske refleksjoner

Tre av sju av mine intervjupersoner har ønsket at intervjumaterialet skal behandles anonymt. Jeg har derfor valgt å anonymisere alle. De fire intervjupersonene fra museene og Kulturrådet har fått en nummerering fra 1-5. Intervjupersoner fra fylkeskommunene identifiseres som representanter for sine respektive fylkeskommuner.

Ønsket om anonymisering fikk meg til å reflektere over om temaet kan oppleves som belastende, spesielt siden flere av spørsmålene gikk på samarbeidsforholdet mellom museum, fylkeskommune og stat. Jeg opplever ikke at noen av intervjupersonene har kommet med graverende uttalelser om egen eller annen arbeidsplass, selv om jeg kan forstå det å få være anonym gjør at man snakker friere. Jeg har av den grunn også valgt å unngå å sitere mine intervjupersoner men heller skrevet det de har sagt inn i en videre kontekst.

En stor del av oppgaven har vært basert på sammenligning, både mellom museene, men også mellom museer og fylkeskommune og Kulturråd. Jeg har derfor vært nødt til å identifisere intervjuperson med arbeidsplassene. Det er en liten bransje, og det er sjans for at intervjupersonene, selv om de ikke identifiseres med navn, vil kunne gjenkjennes. Dette har jeg forsøkt å være bevisst på under bearbeidelsen av materialet.

Flere av dem jeg har intervjuet kjente jeg fra før av. Det gjelder spesielt de to fra MTM, som jeg jobbet sammen med på to måneders praksis høsten 2017. Jeg har også truffet intervjupersonene ved MiST og Kulturrådet flere ganger i jobbsammenheng. Jeg opplever at intervjuene har vært veldig trivelige, det har vært en god tone og latter, og jeg er usikker på om jeg har klart å ha en akademisk distanse til temaet mitt og til intervjupersonene.

Ved bearbeidelsen av materialet ser jeg også at jeg kan ha gått inn i intervjusituasjonen med intervjupersonene fra MTM med en forutinntatt holdning. Jeg har hatt flere diskusjoner med dem i forkant av oppgaveskriving, både om denne oppgavens problemstilling, men også andre vinklinger jeg var innom på et tidligere stadium av prosessen. Jeg ser at jeg ikke bestandig har vært like flink til å spørre oppfølgingsspørsmål utfra at jeg allerede kjente deres posisjoner. De tidligere diskusjonene kan også være en feilkilde i forhold til de to intervjupersonene fra MTM sin raske kobling til deres rolle som utviklingsaktør som 'fornyng'.

3.3. Oppsummering

I denne oppgaven har jeg brukt en kvalitativ metode der jeg har gjort en sammenligning av to museer, Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag, for å se nærmere på hvordan museenes fornyingsrolle tolkes og praktiseres. Ved hjelp av sju intervjuer av ansatte ved de to museene, Kulturrådet og fylkeskommunene i Trøndelag og Troms, samt dokumentanalyser av aktuelle stortingsmeldinger, tilskuddsbrev og forskningslitteratur, mener jeg at jeg har fått et godt og bredt innblikk i de forskjellige aktørenes roller i saken.

Kapittel 4: Presentasjon av museene

4.1. Midt-Troms Museum

Midt-Troms Museum er et konsolidert museum for kommunene Bardu, Målselv, Sørreisa, Dyrøy, Lenvik, Tranøy, Berg, Torsken og Balsfjord, til sammen ni kommuner. Regionen er lokalisert, som navnet sier, i de midtre deler av Troms fylke, og strekker seg fra svenskegrensen til ytterkysten av Senja. I disse kommunene er det 36 166 innbyggere. Største og eneste by i regionen er Finnsnes med ca 4500 innbyggere.⁷⁷ Museet dekker et område på ca 11 000 m².

Museet ble stiftet i 1998 som et samarbeid mellom kommunene Målselv, Bardu og Sørreisa. I 2000 ble Balsfjord kommune en del av satsningen og rett etterpå Dyrøy kommune. Senjakommunene Tranøy, Berg og Torsken kom med i 2004, og som siste kommune ble Lenvik kommune med i 2008.⁷⁸ MTM kom tidlig i gang med konsolideringsprosessen etter museumsreformen. For dette arbeidet ble museet kåret til Årets Museum av Museumsforbundet i 2004. I dag er museet et av fire regionmuseer i Troms fylke.

I dag består museet av en administrasjon, tre, snart fire, helårsåpne temamuseer med fokus på forsvarshistorie, naturhistorie, et natur- og kultursenter og snart også et barnemuseum. To av museene er i samlokalisering med andre bedrifter. I tillegg har museet 11 lokalmuseer som er åpne om sommeren eller ved spesielle arrangementer. I St. meld. nr. 49 framgår det at to av museumsanleggene, Sør-Senja Museum og Lenvik Museum, ved konsolideringen hadde status som selvstendige museer, fire andre anlegg hadde på den tid status som øvrige formidlingsarenaer, og i tillegg opplyses det at museet hadde ansvar for en rekke bygninger og anlegg.⁷⁹ Ingen av MTMs anlegg har hatt nasjonal status. Samlingene var i 2016 på 29 000 gjenstander, 67 bygninger og 65 000 fotografier. Midt-Troms Museum hadde samme år et besøk på 31 000 besøkende.⁸⁰

Museet har 11 ansatte,⁸¹ og karakteriseres som en «nokså liten museumsorganisasjon».⁸² De ansatte er fordelt på fire team som har fordelt kommunene mellom seg. Teamene har felles

⁷⁷ www.ssb.no, «Folkemengde pr. 1. januar 2018».

⁷⁸ Pers. med. Lisa Gay Bostwick, 11/12-17

⁷⁹ St. meld. nr. 49, 2009, s. 67

⁸⁰ Kulturrådet, 2016, s. 195ff

⁸¹ Pers. med. Lisa Gay Bostwick

⁸² Kulturrådet, 2016, s. 195

lokalisering og har fordelt de museumsfaglige oppgavene mellom seg. I tillegg til at de ansatte er fordelt i kommuneteam tilhører de også en fagenhet – det være seg forvaltning eller formidling/kommunikasjon. Her er tre av de fire F'ene som ligger til museenes virksomhet fordelt – formidling, forvaltning og forskning. En rådgiver-stilling ligger direkte under direktøren og har ansvaret for å jobbe med prosjektfinansiering og utvikling. I organisasjonsplanen er disse kommuneteamene og fagteamene sidestilt. Lederansvaret er fordelt blant flere, det er ingen mellomledernivå. Det fremstår som en flat lederstruktur der de ansatte har definerte ansvarsområder og stor frihet i utøvelsen av dem.

Midt-Troms Museum er organisert som en stiftelse hvor de to øverste organene er representantskapet og styret. Representantskapet består av to personer fra hver av de ni eierkommunene, samt en ansattrepresentant. Fra Representantskapet velges et styre som i dag består av styreleder og et styre på fem medlemmer, i tillegg til fire varamedlemmer.⁸³

Som de andre museene i Det nasjonale museumsnettverket, har MTM en tredelt finansiering fordelt på Kulturdepartementet, Troms fylkeskommune og de ni eierkommunene. I 2018 hadde museet et statstilskudd fra Kulturdepartementet på kr 4 505 000,-⁸⁴ og et driftstilskudd fra Troms fylkeskommune på kr. 2 297 000,-.⁸⁵ I Kulturrådets museumsstatistikk for 2016, ser vi at i forhold til en fordeling med 60% finansiering fra departement, og minimum 40% fra fylkeskommune, så bestod en veldig stor del av den offentlige finansieringen av tilskudd fra regionen. Hele 56 % kom fra fylkeskommune og kommune. Ordinært driftstilskudd fra Kulturdepartementet i 2016 utgjorde altså bare 44 pst. av samlet ordinært driftstilskudd fra departement, fylkeskommune og kommune. Museet hadde samlede driftsinntekt på 22 500 kr.⁸⁶

4.2 Museene i Sør-Trøndelag

Museene i Sør-Trøndelag er et konsolidert museum bestående av ni museer og 24 besøkssteder i det som tidligere var Sør-Trøndelag fylke.⁸⁷ I 2018 ble Nord- og Sør-Trøndelag slått sammen til et fylke, Trøndelag fylke, og MiST har gått fra å være det eneste regionsmuseet i Sør-Trøndelag fylke, til å bli ett av tre regionsmuseer i nye Trøndelag fylke. I

⁸³ www.mtmu.no, «Organisasjon» <https://www.mtmu.no/om-oss/organisasjon/>

⁸⁴ Kulturdepartementet, 2018

⁸⁵ Troms fylkeskommune, 2018

⁸⁶ Norsk Kulturråd, 2016 s. 197.

⁸⁷ www.mist.no, «Om MiST»

Sør-Trøndelag bor det 317 363 personer, og den største byen, Trondheim, har 190 464 innbyggere.⁸⁸

I St.meld. nr. 49 framgår det at i 2009 overtok Museene i Sør-Trøndelag driften av Kystmuseet i Sør-Trøndelag, Museet Kystens Arv, Orkla Industrimuseum, Ringve, Trondheim kunstmuseum og Sverresborg, Trøndelag folkemuseum.⁸⁹ I ettertid har Nordenfjeldske kunstindustrimuseum, Trondheim kunstmuseum og Rockheim også blitt konsolidert med MiST. Temaene museene tar for seg er kulturhistorie, kystkultur, kunst og design, og musikk.⁹⁰ Museene er organisert utfra temaer, og ikke utfra geografi.⁹¹

Det er viktig å merke seg at allerede før museumsreformen, på midten av 1990-tallet, tok fylkeskommunen initiativ til en omorganisering av museumslandskapet i fylket. Da ble noen museer valgt ut, på bakgrunn av bemanning og eksisterende tilskuddsnivå fra stat og fylke. De utvalgte museene som forble under fylkeskommunal kontroll var basen for det som ble MiST. De resterende lokalmuseene og bygdesamlingene forble eid av kommuner, historielag og andre.⁹²

I museumsstatistikken for 2016 er MiST registrert med 193,9 årsverk, og er dermed en av de største organisasjonene i det nasjonale museumsnettverket. Museets samlinger besto i 2016 av 197 000 gjenstander, 209 bygninger og 2 050 000 fotografier. Totalt antall besøk i 2016 var 276 000 personer.⁹³

I organisasjonsstrukturen virker MiST være en overbygning med fellesadministrasjon og utviklingsenhet. Museumsenhetene fremstår som selvstendige enheter, med egne profiler og egne hjemmesider. Lederne for enhetene går inn i MiST sin ledergruppe.⁹⁴ I museets vedtekter står det at MiST skal ha et styre med 7 medlemmer, hvor 5 medlemmer valgt av generalforsamlingen og 2 medlemmer valgt av og blant de ansatte, det samme med deres personlige varamedlemmer.⁹⁵ Trøndelag fylkeskommune oppgir å eie i overkant av 33% av aksjene i MiST.⁹⁶

⁸⁸ www.ssb.no, «Folkemengde pr. 1. januar. 2018»

⁸⁹ St. meld. nr. 49, 2009, s. 58f

⁹⁰ www.mist.no, «Enhetene»

⁹¹ Intervjuperson fra Trøndelag fylkeskommune, intervju 11/4-18

⁹² Intervjuperson fra Trøndelag fylkeskommune, intervju 11/4-18

⁹³ Norsk Kulturråd, 2016, s. 172

⁹⁴ www.mist.no, «Ledelse»

⁹⁵ www.mist.no, «Vedtekter»

⁹⁶ Intervjuperson fra Trøndelag fylkeskommune, intervju 11/4-18

Museets driftsinntekter i 2016 var på 250 mill. kroner. Ordinært driftstilskudd fra Kulturdepartementet utgjorde 75 % av samlet ordinært driftstilskudd fra departement, fylkeskommune og kommune, mens regionale tilskudd var på 25%.⁹⁷ Den høye andelen fra staten skal komme av at flere av museets enheter er såkalte nasjonale museer, og staten har da et større finansieringsansvar.⁹⁸ I 2018 var museets statstilskudd på kr 123 380 000⁹⁹, mens det ordinære fylkeskommunale tilskuddet var på kr 29 864 000 kr. Fylkeskommunen oppgir at dette er 75 % av de regionale tilskuddene, noe som tilsier at vertskommunene står for de resterende 25 %. I tillegg ga fylkeskommunen i år et ytterligere tilskudd på kr 2 520 000 kr som er øremerkede spesielle tiltak.¹⁰⁰

4.3. Oppsummering

Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag er begge konsoliderte regionmuseer, som er en del av det Nasjonale museumsnettverket, men er bortsett fra dette svært forskjellige og har forskjellige forutsetninger. Midt-Troms Museum har 11 ansatte og regnes som et «nokså lite museum», mens Museene i Sør-Trøndelag har 193 ansatte og er en av de største organisasjonene i Det nasjonale museumsnettverket. Dette har også stor innvirkning på antall museumsenheter, gjenstandssamling og museenes økonomiske situasjon.

⁹⁷ Norsk Kulturråd, 2016, s. 172

⁹⁸ Intervjuperson fra Trøndelag fylkeskommune, intervju 11/4-18

⁹⁹ Kulturdepartementet, 2018

¹⁰⁰ Trøndelag fylkeskommune, 2018

Kapittel 5: Analyse, funn og drøfting

Denne oppgaven har som hovedtema:

Hvordan har museenes fornyingsrolle blitt tolket og praktisert, etter at begrepet 'fornyning' ble introdusert i St. meld. nr. 49 (2008-2009)?

For å svare på dette har jeg avgrenset oppgaven til følgende underspørsmål:

- Har beskrivelsen og oppfattelsen av fornyerrollen endret seg siden stortingsmeldingen kom ut i 2009?
- Hvordan blir museenes fornyerrolle forstått og praktisert i museene?
- Hvilke faktorer ligger til grunn for museenes valg av fornyerrolle?

Jeg har fordelt mine forskningsspørsmål i tre delkapittel. I kap. 5.1 kommer intervjupersonenes tolkning og oppfatning av begrepet 'fornyning', samt definisjonen av museenes fornyerrolle i St. meld nr. 49 og andre dokumenter. Hvordan fornyerrollen er praktisert i Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag kommer i kap. 5.2. I kap. 5.3. ser vi på faktorer til hvorfor museene har valgt å definere fornyerrollen som de har gjort.

5.1 Begrepet 'fornyning'

I denne delen ser jeg nærmere på hvor begrepet 'fornyning' kommer fra, hvordan tolkes begrepet, og er det samsvar mellom begrepet slik det var opprinnelig ment og hvordan begrepet brukes i dag.

5.1.1 Hvor kommer begrepet 'fornyning' fra?

Som vi har sett, kommer begrepet opp i stortingsmelding nr. 49, *Framtidas Museum* i 2009. I denne stortingsmeldingen betyr 'fornyning' at museene gjennom faglig utvikling, nytenking og profesjonalisering, skal være oppdaterte og aktuelle i alle deler av sin virksomhet. Det vektlegges også at museene skal være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle. Vi har videre sett at et viktig delmål er at museene skal utvikle digital forvaltning og formidling.¹⁰¹ Denne samme formuleringen har i ettertid gått igjen i andre dokumenter som

¹⁰¹ St.meld, nr. 49, 2009, s. 13.

Museumsstrategi for Sør-Trøndelag.¹⁰² I tilskuddsbrevene fra Kulturdepartementet til museene var formuleringen i bruk fra 2010 til 2016.¹⁰³ De siste årene er ikke fornying, eller resten av ‘De fire f’ene’, brukt som formulering i tilskuddsbrev fra Kulturdepartementet,¹⁰⁴ fra fylkeskommunene¹⁰⁵, eller i Statsbudsjettet for 2018.¹⁰⁶

En enkel definisjon på begrepet ‘fornyning’ er at man skal «gjøre seg ny», i dette ligger det at museene skal endre måten de jobber på. Etter et enkelt søk i stortingsmeldingen om hvordan begrepet «fornyning» brukes, så kommer det frem at det først og fremst brukes som overskrift for å beskrive hva stortingsmeldingen legger i museenes fornyingsrolle. Det er en del av en oppramsing av hva som legges i begrepene som presenteres i stortingsmeldingens tittel, forskning, formidling, forvaltning – og fornying. Ved å heller gjøre et søk på ‘forny’, kommer i det i tillegg et treff på ‘fornyelse’¹⁰⁷, to på ‘forny’¹⁰⁸, og et på ‘fornyende’¹⁰⁹. Til å være et så sentralt begrep i tittelen i stortingsmeldingen er begrepet altså lite brukt.

Stortingsmelding nr. 49 gir ingen forklaring på hvorfor begrepet ‘fornyning’ er brukt.¹¹⁰ På spørsmål til mine intervjupersoner så er det ingen som kan komme med en direkte henvisning til hvor begrepet kommer fra. Det bemerkes at begrepet kommer fra staten, og at det er gitt som et oppdrag til museene i det årlige tilskuddsbrevet.¹¹¹ Flere har imidlertid bemerket at tidligere fantes et departement med ‘fornyning’ i navnet.¹¹² Fra 2006 til 2009 fantes det et Fornyings- og administrasjonsdepartementet, i 2010 til 2013 hadde departementet fått en ny oppgave og fikk navnet Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet. I 2014 ble navnet endret til Kommunal- og moderniseringsdepartementet.¹¹³ Det kan dermed virke som at det var et begrep i tiden. Det ble også foreslått at begrepet ble introdusert som en måte å slå

¹⁰² Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2015, s. 26f

¹⁰³ Kulturdepartementet, 11/2-10 og 16/12-15, Museene i Sør-Trøndelag

¹⁰⁴ Kulturdepartementet, 20/12-17, Museene i Sør-Trøndelag

¹⁰⁵ Troms fylkeskommune, 27/2-12, Midt-Troms Musum

¹⁰⁶ Kulturdepartementet, 2018

¹⁰⁷ «(...) fornyelse av praksis innen den samlede kulturminneforvaltningen», St.meld. nr. 45, 2009, s. 100.

¹⁰⁸ «Det er behov for å videreføre og fornye den tradisjonelle gjenstandsbaserte forskningen i institusjonene (...)», St. meld. nr. 45, s. 100. Og «Et vitensenter fungerer som en møteplass der publikum kan fornye sine kunnskaper på egne premisser». Ibid. s. 109,

¹⁰⁹ «(...) digitalisering og digital formidling en fornyende kraft i det faglige arbeidet i museene», St. meld. nr. 45, 2009, s. 114.

¹¹⁰ St. meld. nr. 49, 2009

¹¹¹ Intervju person 2, intervju 12/3-18

¹¹² Intervju person 1, intervju 8/3-18, og intervju person 4, intervju 20/3-18.

¹¹³ www.regjeringen.no, «Fornyings- og administrasjonsdepartementet».

sammen tidligere begreper som samfunnsrolle, dialog og andre ord. Alt pakket inn i begrepet ‘fornyning’.¹¹⁴

Et forslag som kom opp er at begrepet ‘fornyning’ er brukt fordi det er en slags alliterasjon, der begrepene begynner med samme konsonant.¹¹⁵ I stortingsmeldingens tittel, og også senere i stortingsmeldingen, presenteres de fire begrepene, ‘forvaltning’, ‘forskning’, ‘formidling’ og ‘fornyning’, som hovedmålene for museumssektorens videre utvikling etter museumsreformen.¹¹⁶ Alliterasjon brukes ofte som et stilistisk virkemiddel i litteraturen.¹¹⁷ Vi så i kapittel 2 at museene ofte beskrives som organisasjoner som jobber med å «samle, bevare, forske og formidle». Man har altså valgt bort disse tradisjonelle begrepene og sammenfattet museenes hovedoppgaver til det å forske, formidle og forvalte. ‘Fornyning’ har da kommet til som et nytt begrep. Begrepet har etter dette aktivt vært brukt i statsbudsjetter¹¹⁸, tilskuddsbrev til museene fra stat og fylkeskommune,¹¹⁹ og i rapporteringsskjemaene fra museene til Kulturrådet.¹²⁰

Det er interessant at flere av mine intervjupersoner ved å bli forespurt om begrepet ‘fornyning’ automatisk refererer til ‘De fire f’ene’. Begrepet brukes som en forkortelse for ‘forskning, forvaltning, formidling og fornyning’. Denne observasjonen støttes av intervjuperson 5, som i arbeidet med museenes samfunnsrolle sier at museumssektoren refererer ganske konsekvent til ‘De fire f’ene’ når de blir spurt hva de mener er samfunnsrollen til museene. Begrepet har altså etablert seg i museene og i forvaltningen rundt, det har blitt kalt «nærmest et selvgående paradigme i sektoren»¹²¹, og kan i så måte sies å ha vært et vellykket trekk for å få oppmerksomhet rundt hva hovedmålet i museumspolitikken var.

Begrepet ‘fornyning’ brukes ikke på denne måten før St. meld. nr. 49, selv om det også tidligere ble snakket om at museene skulle ‘fornye’ seg, med. I NOU 1996:7 ble begrepet blant annet brukt:

¹¹⁴ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

¹¹⁵ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

¹¹⁶ St.meld. nr. 49, 2009, s. 13

¹¹⁷ Alliterasjon, 2018.

¹¹⁸ Statsbudsjettet, 2018

¹¹⁹ For eksempel, Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2015

¹²⁰ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

¹²¹ Intervjuperson 5, intervju 9/4-2018.

«Skal ein kunna setja i gang og føra ein dialog, må musea ha kunnskap, dei må kunna byggja opp, fornya seg og halde ved like ei form for *samfunnsminne* med materielle leivningar som kjernepunkt i dette minnet». ¹²²

I denne sammenheng fremstår ‘det å fornye seg’ som en måte museene kan holde seg aktuell og relevant for publikum på, og dermed også ha en samfunnsrolle. En gjennomgang av ICOM sitt hefte om hovedbegreper innenfor museum, ga heller ingen assosiasjon til begrepet ‘fornyng’. ¹²³ I likhet med i den ICOMs norske definisjon av hva et museum er, ¹²⁴ fremheves rollen museene skal ha i utviklingen av samfunnet. I den engelske oversettingen er formuleringen som brukes «in the service of society and its development». ¹²⁵

5.1.2 Forståelse av begrepet ‘fornyng’

Alle de jeg intervjuet har kjennskap til begrepet ‘fornyng’ og i hvilken sammenheng begrepet ble introdusert. Hvilken forståelse har de for hvilken betydning som er lagt til begrepet?

Intervjuperson fra Troms fylkeskommune fremhever at ‘fornyng’ handler om samfunnsaktørrollen som museene har, at museene skal være en aktør i samfunnet. ¹²⁶

Intervjuperson fra Trøndelag fylkeskommune sier begrepet er åpent og vidt, og at det er et signal om at det skal snus noen steiner i forhold til hvilken rolle museene har. Man skal reflektere over samfunnsansvar og også hvilken rolle en har overfor samfunnsutvikling. Han fremhever at museene har gått bort fra den autorative rollen museene hadde tidligere, som den som hegnet om sin samling. Nå skal museene være mer inkluderende, og ikke minst demokratisk, som han synes er et viktig ord i fornyingsdebatten. Han fremhever at den digitaliseringen av museenes samlinger som er publisert på Digitalt museum, er den største demokratiseringen som er gjort i museumssektoren. Samlingen tilhører samfunnet. ¹²⁷

De fire personene som jeg intervjuet fra Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag, er enige med definisjonen gitt av representantene fra fylkeskommunene. For intervjuperson 1 henger ‘fornyng’ sammen med samfunnsrolle, og hun sier at hennes definisjon er i stor grad i overensstemmelse med den «offisielle tanken». Jeg tolker at det med dette menes definisjonen som også brukes av Kulturdepartementet og Kulturrådet, det at man gikk bort fra et syn på

¹²² NOU 1996:7, 1996, s. 41

¹²³ Desvallées og Mairesse, 2010

¹²⁴ Se kap. 2.

¹²⁵ ICOM, «*Museum definition*»: <http://icom.museum/the-vision/museum-definition/>

¹²⁶ Intervjuperson Troms fylkeskommune, intervju 14/3-18

¹²⁷ Intervjuperson Trøndelag fylkeskommune, intervju, 11/4-18

museum som jobbet med fokus på samlingene til et museum for samfunnet. For henne er dette den store fornyingen. Hun viser til hvordan museene helt fram til 1990-årene jobbet som man var i nasjonsbyggingsfasen, mens resten av samfunnet ikke var der lenger. Hun har et todelt syn på 'fornyning', det ene er en «synlig» del, der man jobber med nye brukergrupper eller utvikler tilbud innenfor nye områder. Ved å jobbe med andre målgrupper så tvinges man til å ta i bruk andre deler av utstillingen, for eksempel hvis barn med autisme er målgruppen, så må man ta i bruk museet på en annen måte. Men det kan også være at man samler inn på ny måte, ved at man samler inn gjenstander knyttet til en ny gruppe, eller ved at fortolker den opprinnelige samlingen på en annen måte. Man kan, som hun sier, «invitere inn folk med et annet blikk», enten ved at man samarbeider med folk utenfra eller at man ansetter folk med ny kompetanse.¹²⁸

Også intervjuperson 4, som er fra samme institusjon, opplever 'fornyning' som at man skal ha en samfunnsrolle. Med dette mener hun både det å *få* en samfunnsrolle, og det og *utøve* og være en aktiv samfunnsaktør. Hun finner innholdet til museenes fornyingsrolle i 'new museology', og hun bruker nøkkelord som 'medvirkning', 'demokratisering', 'museet skal være for alle', og ikke minst at museet skal være 'relevant'. På spørsmål om 'fornyings' forhold til de andre 'F'ene', så sier hun at hvis 'fornyning' er å være relevant, så får det innvirkning på de andre 'f'ene' også. Man må bedrive relevant formidling til publikum, ha en relevant samling og bedrive relevant forskning. Hun sier hun tenker mye på hvordan man skal gjøre museenes samling relevant for dem som vokser opp i dag, for den neste generasjonen. Gjør museene nok for å finne ut av hvem det er som vokser opp i Norge i dag og hvilken bakgrunn de har, og hva gjør vi med historien til de som har bakgrunn fra en helt annen kultur, slik at de kan gå til museene om 20-30 år, og finne sin historie? Hun ser på dette som en kjempeutfordring. Intervjuperson 4 er også opptatt å av hvordan man ser på museets samling, hvordan ser vi på dem med litt nye øyne slik at de er relevant. Og hun spør «er det noe vi kan se på som vi ikke har sett på - et nytt blikk?».¹²⁹

Intervjupersonene ved Midt-Troms Museum ser også museenes fornyingsrolle knyttet til samfunnet. Intervjuperson 2 mener det har med å fornye seg «innholdsmessig, formidlingsmessig og forvaltningsmessig».¹³⁰ Intervjuperson 3 ser 'fornyning' på to måter, den ene er at man skal være et 'nyskapende' museum. Istedenfor å være «et museum av et

¹²⁸ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18.

¹²⁹ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

¹³⁰ Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

museum», så skal man ta i bruk nye formidlingsmetoder, være mer kreativ og provoserende. Her nevner hun ‘deltagelse’ og ‘co-creation’ som retninger hun liker. Hun nevner at for Midt-Troms Museum, som ikke hadde gjort noe med utstillingene sine på lenge, var det en stor jobb å få fornyet og oppdatert museets utstillinger. Den andre måten hun ser på ‘fornyning’ er som museets samfunnsrolle. Hun ser på Midt-Troms Museum som en ankerinstitusjon i regionen, på lik linje med sykehus og skoler. En av museets oppdrag er at de bruker sine intellektuelle og økonomiske ressurser for å gjøre samfunnet museet betjener bedre.¹³¹

Denne todelte forståelsen for hva ‘fornyning’ er, at den både kan tolkes konkret som det å gjøre noe nytt, og med en overført betydning til å gjelde samfunnsrolle, er det bare Midt-Troms Museum som kommer med. Begge fra Midt-Troms Museum fremhever som en del av sin fornyerrolle at de utvikler nye utstillinger.¹³² Som prosjekter de jobber med nevner de TRADopplevelser som er et prosjekt innen reiseliv og næringsutvikling¹³³, og TRADsenter som går på arbeid med ‘immateriell kulturarv’.¹³⁴ De fremheves også at de jobber med å tilrettelegge ny bruk av museumsbygningene. Museene hadde blant annet en periode turistinformasjonen i noen av kommunene lagt til museumsanlegg.¹³⁵ Dette virker å ha blitt gjort for å ha nok finansiering til å kunne holde museumsanleggene åpne.

En slik definisjon av museets fornyerrolle er ikke de to intervjupersonene fra MiST nødvendigvis enig i. De sier begge at flere i MiST, både i ledelsen og i museumsanleggene, har forstått ‘fornyning’ som at du gjør noe nytt, som å åpne et nytt hus, ny utstilling eller et nytt tilbud. For dem innebærer ‘fornyning’ at man gjør noe nytt, og ikke holder på som samme måte som tidligere.¹³⁶ Som et konkret tiltak på hvordan MiST jobber med ‘fornyning’ ble det av intervjupersonene nevnt museets deltagelse i BRUDD-prosjektet med Norges Døvemuseum. Der ble det jobbet med å få dokumentert og utstilt fortellingen til en marginalisert gruppe i samfunnet.¹³⁷

Intervjuperson 5 er enig med siste tolking, hun sier det er museer som har rapportert som ‘fornyning’ til Kulturrådet at de skal ha ny nettside og ny logo, men det mener hun er en for snever tankegang rundt ‘fornyning’. Hun sier at ‘fornyning’ og samfunnsrolle henger sammen.

¹³¹ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

¹³² Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

¹³³ www.mtmu.no, «TRADopplevelser»

¹³⁴ Dette vil bli nærmere diskutert i kap. 5.2

¹³⁵ Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

¹³⁶ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18 og intervjuperson 4, intervju 20/3-18

¹³⁷ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

Det handler om museenes sitt forhold til omverdenen og verden rundt seg, til publikum. Hun trekker frem marginaliserte grupper, som noen man skal ha ekstra fokus på. Det springer ut av det faktum at museene har makt, og ut fra den makten følger det ansvar. Man må tenke nytt i forhold til at man ikke bare er et sted som samler, men at det er museene som sitter med makten til å definere hva man samler på. Den bærende tanken, mener hun, var museenes demokratiske ansvar og mulighet. Det er det som er museets samfunnsrolle.¹³⁸

Intervjupersonene har en felles forståelse av at 'fornyning' er knyttet til museenes samfunnsrolle. Den er i tråd med tankene bak 'new museology' og begreper som 'inkludering', 'demokratisering' og 'deltagelse' trekkes frem, som er i henhold til tanker vi har sett er postulert av Janes, Sandell og Simon.¹³⁹ I den praktiske implementeringen av «å fornye seg» mener jeg at museene tenker forskjellig. Dette kommer vi nærmere inn på i kapittel 5.2. MTM virker med sine tiltak å ville gjøre museet mer tilgjengelig for publikum. Intervjuperson 2 sier selv at det å holde museumsbygningene åpne som turistinformasjon kanskje er litt på siden av hva 'fornyning' er, men at de på den måten både har klart å få ut informasjon om museet, samtidig som de har fått økt bevilgning til å klare å holde flere museumsanlegg åpne.¹⁴⁰ Det kan se ut som at begge museer her har samme mål med å fornye seg. Virkemidlene de bruker er forskjellige.

I intervjuene kommer det forøvrig fram at det ikke bare er forskjellige tolkninger mellom museene, det er ikke nødvendigvis en lik forståelse internt i museene heller. I Midt-Troms Museum nevnes det at det er ulike faglige ståsted og fokus blant de ansatte. Museet er i gang med å jobbe seg inn mot en felles forståelse og man har jobbet mye med organiseringen internt i museet for å få dette til. Jeg tolker det dit hen at dette gjelder 'fornyning', samt de andre 'f'ene'.¹⁴¹ Intervjuperson 1 sier at man tar det for gitt at alle har samme forståelse av ord som 'samfunnsrolle' og 'dialog'. Mange av begrepene som står i stortingsmeldinger og tilskuddsbrev, blir ikke diskutert. Fra egen erfaring vet jeg at begrepet ikke nødvendigvis blir diskutert i alle deler av organisasjonen. Det er heller ikke slik at alle på museene leser planene og meldingene, ofte er det bare være ansatte i ledelsen og i utviklingsavdelingene som gjør det. Man mangler et språkapparat for å snakke med egne kolleger og det ender med at man ofte snakker fordi hverandre.¹⁴²

¹³⁸ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

¹³⁹ Se kap. 2.

¹⁴⁰ Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

¹⁴¹ Intervjuperson 2, intervju 12/3-18.

¹⁴² Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

En annen utfordring som er spesiell med museenes fornyingsrolle er at begrepet er uklart. Det kommer særlig tydelig frem i forståelsen av hva samfunnsrollen er. I St. meld. nr. 49 står det at museene selv skal definere hva som er deres samfunnsrolle:

Selve samfunnsrollen eller samfunnsoppdraget for museene ligger i å utvikle og formidle kunnskap om menneskers forståelse av og samhandling med sine omgivelser. I dette ligger stor faglig frihet og samtidig utfordringer for museene i å definere og avgrense hva som er relevant og viktig i et samfunnsperspektiv. Dette er et faglig kjernesporsmål i museene som krever kontinuerlig analyse og refleksjon.¹⁴³

Museene er pålagt at de skal 'fornye' seg, og at de skal ta en aktiv samfunnsrolle, men det kommer ikke frem hvordan det skal gjøres. «Alle», ifølge intervjuperson 1, vet at museene skal fornye seg og at begrepet går tilbake til samfunnsrolle, men hun mener det i hennes museum sjeldent utdypes hva man legger i dette. Derfor mener hun at det er forskjellige tolkninger av hva museenes samfunnsrolle er.¹⁴⁴ 'Fornying' oppleves som den kategorien som er dårligst fundamentert og forankret,¹⁴⁵ de andre 'F'ene' er i tråd med de tradisjonelle museumsoppgavene og oppleves som enklere å håndtere. Det er heller ingen i disse to museene som jobber spesifikt med 'fornying', slik man gjør med forskning, forvaltning og formidling som er egne fagfelt. Fornyingstanken går på tvers, og er noe alle skal jobbe med.¹⁴⁶ Dette er det samme som intervjuperson 5 er inne på, når hun sier at 'fornying', sammen de andre 'F'ene' bare er kategorier, og man må selv kvalifisere dem for å gi dem innhold.¹⁴⁷ I Kulturutredningen som kom i 2013, kritiseres det at museene selv må ta seg av definisjonen, de peker på at det i museumssektoren ikke har vært drøftinger knyttet til hva som er museenes samfunnsrolle. Det må defineres hva museene skal være, og hvem skal de være til for. I utredningen poengteres det at svarene er knyttet til museenes evne til å fornye seg.¹⁴⁸

5.1.3 Har betydningen endret seg?

Alle sju jeg har intervjuet, setter 'fornying' i sammenheng med museenes samfunnsrolle. De mener alle at det har vært hovedtanken slik den var tenkt opprinnelig når begrepet ble introdusert i St. meld. nr. 49.

¹⁴³ St. meld. nr 49, 2009, s. 145.

¹⁴⁴ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

¹⁴⁵ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

¹⁴⁶ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

¹⁴⁷ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

¹⁴⁸ NOU 2013:4, 2013, s. 153

Det er interessant, til tross for at definisjonen av 'fornyning' er å ta en aktiv samfunnsrolle, så er det i tiltakene som skisseres i stortingsmeldingen et større fokus på hvordan museene skal bli mer «solide institusjoner».¹⁴⁹

Begrepet 'fornyning', og de politiske signalene, slik de presenteres i St. meld. nr 49, er relativt generelle og åpne, noe som gjorde at museene tolket samfunnsrollen på ulike måter.

Kulturrådet ga derfor i august 2013 ut et notat på seks sider, som i større detalj beskriver hvordan de tolker de politiske dokumentene som legger føring for museenes arbeid, og hvilke tiltak de prioriterer. I notatet presiseres det at museene skal gjenspeile det samfunnet de er en del av, og at museene er viktige premissleverandører i et moderne demokratisk samfunn og skal ha en aktiv samfunnsrolle. I dette notatet, som for øvrig ikke bruker begrepet 'fornyning', står det at begrepet samfunnsrolle brukes «både om retning og mål for museumsfaglig fornyelse».¹⁵⁰ En lignende betydning finner vi i NOU 2013:7, den såkalte «Kulturutredningen 2014», der 'fornyning' forstås som «fornyning av samfunnsrollen».¹⁵¹

Notatet fra Kulturrådet henviser til St. meld. nr. 49, og fremhever at grunnen til museumsreformen, det å bygge mer solide museumsinstitusjoner, var å kunne gå sterkere inn i en aktiv samfunnsrolle:

«Det primære målet med museumsreformen var å skape sterkere museumsfaglige institusjoner som kan gå aktivt inn i de mange utfordringene i museenes samfunnsrolle».¹⁵²

Utfordringene det refereres til virker blant annet være handverkskompetanse innen verneverdige bygninger, dokumentasjon og bevaring, formidling og undervisning for ulike aldersgrupper, kvalifiserte konserveringstjenester i hvert fylke. Det fremheves også at det skal være et fokus på samiske museer, nasjonale minoriteter og innvandrergupper.¹⁵³

Kulturrådet er i denne sammenheng mer interessert i hva en aktiv samfunnsrolle betyr, og sier videre:

«Det er et "overordnet mål at museene gjenspeiler det samfunnet de er en del av. Museene er viktige premissleverandører i et moderne demokratisk samfunn og skal ha en aktiv samfunnsrolle", og skal "dermed reflektere et mangfold av perspektiver og virkeligheter." (Framtidens museum, s. 123). En endret samfunnsrolle dreier seg om kulturell demokratisering – en pågående prosess der mangfold og inkludering er

¹⁴⁹ St. meld. nr. 49, 2009, s. 158

¹⁵⁰ Holmesland, 2013

¹⁵¹ NOU 2013:7, s. 152

¹⁵² St. meld. 49, s. s. 11

¹⁵³ St. meld. nr. 48, 2003, s. 178, i St. meld. nr. 49, 2009, s. 11

sentrale stikkord, samtidig som formidling, forvaltning og forskning skal profesjonaliseres». ¹⁵⁴

Hovedpunktet ved dette notatet er at museene skal endre seg fra å stå for *hegemoni og ekskludering*, altså fra være en autoritativ institusjon, til en institusjon som står for *demokrati og inkludering*. Dette skal gjenspeiles i en stadig mer profesjonell formidling, forvaltning og forskning i museene. ¹⁵⁵

Det har senere kommet flere presiseringer fra Kulturrådet over hvordan museet skal fornye sitt samfunnsansvar. I Kulturrådets utviklingsprogram for 2015-2017 ble det utlyst midler til prosjekter som skulle ta museets samfunnsrolle videre – i denne prosjektrunden var det definert som *demokrati, menneskerettigheter og refleksjon*. For treårsperioden 2018-2020 er det *samfunnsrolle, makt og ansvar*. I denne sammenheng vises det til statsbudsjettet 2018 der et av målene for statens bevilgninger til museene er å legge til rette for at museene er aktuelle og profesjonelle, og utøver en aktiv samfunnsrolle. Det står videre spesifisert at museene skal gjenspeile samfunnet, delta i demokratiprosessen og reflektere et mangfold av perspektiver og virkeligheter. ¹⁵⁶

Selv om 'fornyning' kommer inn som et nytt begrep i 2009, så er det ikke nytt at museene skal ha en samfunnsrolle. Det er en tydelig formening blant intervjupersonene at museets samfunnsrolle baserer seg på tanker som er eldre enn stortingsmelding nr. 49. Ifølge intervjuperson 5 er Stortingsmelding nr. 49 mer å forstå som en oppsummering av tankene som presenteres i disse tidligere meldingene, og av museumsreformen. Ønsker vi å spore ideene bak museenes samfunnsrolle, må vi se på de tidligere meldingene. ¹⁵⁷

I museumsutredningen NOU 1996: 7, *Museum. Mangfold, minne, møtestad*, fremheves museet som en samfunnsinstitusjon, påvirket av ICOMs museumsdefinisjon og tankene bak 'new museology'. ¹⁵⁸ Museene skal skape en god dialog, og for å klare det må de være et møtested for de som søker kunnskap, opplevelser, intellektuelle og følelsesmessige utfordringer. ¹⁵⁹ Begrepet som brukes er «dialoginstitusjon», et sted der publikum skal kunne stille spørsmål og få svar:

¹⁵⁴ Holmesland, 2013.

¹⁵⁵ Holmesland, 2013

¹⁵⁶ www.kulturradet.no, «Kulturrådets utviklingsprogram 2018-2020»

¹⁵⁷ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

¹⁵⁸ Se kap. 2

¹⁵⁹ Eriksen, 2009, s, 221

«Musea representerer fellesskapet samstundes som dei skal verka for fellesskapet. Dialog inneber i den samanhengen eit gjensidig forhold mellom museum og samfunn, der både spørsmål og svar skal kunne gå begge vegar». ¹⁶⁰

Med NOU 1997:7 tydeliggjøres det at museene skulle være for alle, også de som ikke tidligere hadde hatt en plass på museene, som marginale grupper og nye innvandringsgrupper. ¹⁶¹ Hylland mener at i *Fremtidens museum* presenteres museenes samfunnsrolle som et overordnet perspektiv. ¹⁶² Han viser videre til NOU 2013:4 som kritiserer samfunnsrollen for å være utydelig, og som mener det burde legges opp til en debatt om hva som skal være museenes samfunnsoppdrag. ¹⁶³ Museumsforbundet fremhever i en kommentar at de ikke ønsker en overordnet politisk definering av museenes samfunnsrolle. Den bør defineres av den enkelte institusjon, men i tråd med generelle politiske føringer. De sier videre:

«Hva den enkelte institusjon oppfatter med samfunnsrollen må nedfelles i institusjonens strategiske dokumenter og deres budsjettsøknader til Kulturdepartementet. Vi vil understreke at museene ikke er like, ikke skal være like, og at vi mener det må være rom for variasjon og utvikling av hvordan samfunnsrollen defineres og utvikles over tid med endringer i samfunnet.» ¹⁶⁴

Hylland leser dette som at samfunnsrollen skal være et åpent og vidt begrep som er åpen for fortolkning og operasjonalisert i det enkelte museum. ¹⁶⁵

5.1.4. Oppsummering

I St. meld. nr. 49 i 2009 lanseres ‘fornyning’, sammen med ‘forskning’, forvaltning’ og ‘formidling’ som hovedmålene som museene skal jobbe etter. Alle sju intervjupersoner identifiserte ‘fornyning’ som museenes samfunnsrolle. I en gjennomgang av hvordan museene jobber praktisk med ‘fornyning’, kommer det fram at museene tolker begrepet forskjellig. Begrepet fremstår som uklart, og det diskuteres sjeldent i museene hva man legger i begrepet. I 2013 gir Kulturrådet ut et notat som sier at med ‘fornyning’ menes museenes samfunnsrolle, i det ligger det at museet skal være en institusjon som står for ‘demokrati’ og ‘inkludering’. Begrepet ‘fornyning’ presiseres videre til å forstås som ‘fornyning av samfunnsrollen’. De siste

¹⁶⁰ NOU 1996:7, 1996, s. 39

¹⁶¹ Eriksen, 2009, s. 221

¹⁶² Hylland, 2017 s. 79

¹⁶³ NOU:2013 s. 155, etter Hylland, 2016 s. 81

¹⁶⁴ Hos Hylland, 2017, s. 81

¹⁶⁵ Hylland, 2017, s. 81

to årene er begrepet ‘fornyning’, sammen med ‘De fire f’ene’, ikke lenger i bruk i offentlige dokumenter fra stat og fylkeskommune.

5.2. Arbeidet med ‘fornyning’ ved Museene i Sør-Trøndelag og Midt-Troms Museum i praksis

I forrige delkapittel så vi nærmere på hvordan museenes fornyerrolle har blitt tolket siden St. meld. nr. 49. Til tross for at begge museer hadde en definering av ‘fornyning’ som museenes samfunnsrolle, så foreslo Midt-Troms Museum en todelt tolkning av begrepet, både i en konkret betydning som å fornye seg, og i en overført betydning som samfunnsrolle.¹⁶⁶ Det er en også forskjell i hvordan museene har valgt å jobbe med ‘fornyning’.

Basert på funn i intervjuene har valgt å dele inn museenes praktiske arbeid med fornyingsrollen inn i tre kategorier. Det ene er samfunnsrolle som *arena for sosial inkludering*. Den andre har jeg kalt samfunnsrolle som *regional utviklingsaktør*. Den tredje har jeg kalt samfunnsrolle som *samfunnskritikk*. Hvorfor museene har valgt, eller ikke valgt disse kategoriene, vil bli nærmere diskutert i kap. 5.3.

5.2.1 Samfunnsrolle; museet som virkemiddel for sosial inkludering

Alle intervjupersoner kommer inn på inkludering og demokratisering som en viktig del av museenes fornyingsrolle.¹⁶⁷ Dette er i samsvar med Kulturrådets notat fra 2013, hvor det understrekes at museene skal endre seg fra å stå for *hegemoni og ekskludering*, altså fra være en autoritativ institusjon, til en institusjon som står for *demokrati og inkludering*.¹⁶⁸ Jeg har valgt å bruke Richard Sandells begrep, *museene som virkemiddel for sosial inkludering* for å beskrive denne rollen.¹⁶⁹ Her beskriver han hvordan museene kan bidra til sosial inkludering, og nevner representasjon, deltagelse og tilgang som viktige faktorer.

For begge intervjupersonene fra MiST er ‘samfunnsrolle’ knyttet til ‘inkludering’ og ‘demokratisering’. I tillegg til å komme med konkrete tiltak for hvordan museet jobber med samfunnsrolle, nevnte de MiST sin deltagelse i BRUDD-prosjektet med Norges

¹⁶⁶ Se kap. 5.1.2

¹⁶⁷ Se kap. 5.1.2

¹⁶⁸ Holmesland, 2013.

¹⁶⁹ Sandell, 2012, s. 567f

Døvemuseum, der de ble jobbet med å få dokumentert og utstilt fortellingen til døve mennesker, som er en marginalisert gruppe i samfunnet.¹⁷⁰ Museet jobber også aktivt med digitalisering av samlingen, det å gjøre den tilgjengelig for publikum. I perioden 2013-2016 fikk MiST midler fra Kulturrådet til å arrangere en konferanse kalt «Det relevante museum».¹⁷¹ I museets årsmelding for 2016 står konferansen oppført som en av museets satsingsfelt under fanen 'fornyng'. Videre som 'fornyng' innenfor dette feltet står det i årsmeldingen, at museet jobber med dokumentasjon og formidling av arbeidsinnvandring, altså samtidsdokumentasjon på nye grupper i samfunnet. Sverresborg museum sier de har et økt fokus på samisk og jødisk historie, marginale grupper som tidligere har vært bortglemt fra den nasjonale historieskrivingen. Museet har også kontinuerlig fokus på formidling til grupper med funksjonshemninger, og Døvemuseet har en nasjonal rolle i å formidle og bevare døves språk og kultur. Det nevnes også et internasjonalt prosjekt hvor det skal jobbes med å utvikle nye verktøy til å formidle museenes innhold til grupper med ulike typer funksjonshemming, derunder psykisk utviklingshemming.¹⁷²

Også intervjupersonene fra Midt-Troms Museum jobber med 'inkludering' og 'demokratisering'. Intervjuperson 3 fremhever det at de ønsker å være inkluderende, at alle skal føle seg velkommen. Ved to av museumsanleggene som er samlokalisert med andre bedrifter, er det samarbeid med kommunen der asylsøkere bidrar til driften av kafeen. I flere kommuner har museet etablert grupper av frivillige som digitaliserer museets bildesamling, og lignende grupper er under etablering flere steder. Museet har et utstrakt samarbeid også med lokale lag og foreninger, og vant med denne begrunnelse Kulturvernforbundets Kulturminnedagspris for 2017.¹⁷³ Midt-Troms Museum sier de jobber aktivt for å nå nye grupper. Det er et sterkere fokus på hvordan samlingene og museene brukes som arena for nye grupper med et annet fokus enn tidligere.¹⁷⁴ Museet er opptatt av å utvikle museets tilstedeværelse på internett, et såkalt «e-museum». Dette begrunnes med at regionen for en stor del består av en ikke-urban befolkning, som ikke har som kultur å gå på utstillinger. Folk er i stor grad er opptatt av friluftsliv og hytteliv. Interessen for lokal historie kommer ofte til

¹⁷⁰ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

¹⁷¹ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

¹⁷² Musene i Sør-Trøndelag, 2016, s. 28ff.

¹⁷³ www.kulturvern.no, «Kulturminnedagspris»

¹⁷⁴ Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

syne på sosiale medier. Mange er medlem av og svært aktive i Facebookgrupper som omhandler lokalhistorie og lokale bilder.¹⁷⁵

Museenes fokus på samfunnsrolle, der museets fokus har gått fra å ha et fokus på samlingene til å ha et fokus på samfunnet,¹⁷⁶ er i full overenstemmelse med den internasjonale museologien, som ble beskrevet i kapittel 2.¹⁷⁷ Vi har sett at Robert Janes fremhever at museene burde ha en sosial agenda, også fordi han mener dette også er en mulighet for museene selv å fornye seg og for å få en mer bærekraftig rolle i samfunnet.¹⁷⁸ Richard Sandell fremhever museene som en arena for inkludering av marginale stemmer, og Nina Simon som fremhever demokrati ved at museet åpner opp for de besøkende som deltagere i museets arbeid.¹⁷⁹

Det å inkludere nye grupper inn i museet, er forsøkt flere steder med godt hell. Fra England forteller Golding om et prosjekt rettet mot skoleelever hvor man brukte museumssamlingen på nye måter. Ved å ikke fokusere på gjenstandenes historie, men ved heller å bruke gjenstandene til å skape nysgjerrighet og til å motivere elevene til å utfordre evnene sine til å lære med, klarte de å tilpasse museet til elever motivasjonsvansker¹⁸⁰. Dette er i samsvar med Jamtli museum i Østersund i Sverige, som sier besøkende hos dem ikke lærer *om* historie, men at de heller lærer *gjennom* historie.¹⁸¹ For Golding sitt eksempel, så var museet som læringsarena et nøkkelpunkt for suksess. Ikke bare kom elevene seg ut av sitt vante læringssted, med samarbeidet skole og museum var også viktig for suksessen.¹⁸²

Intervjupersonene fra museene var alle klare på at museene hadde en viktig samfunnsrolle, og at denne samfunnsrollen innebar at de skulle bidra til inkludering og demokratisering. Hylland sier museene har blitt tillagt så mange forskjellige samfunnsroller opp gjennom årene at museene snart har nådd sin «lasteevne» i hvor mange roller de kan bære. Rollene er komplekse og lite diskutert, de har blitt «internalisert» i museumssektoren.¹⁸³ Selv om begrepet er komplekst, og ikke alle deler av samfunnsrollen fremstår som like klar, så er det tydelig at rollen som en arena for sosial inkludering er enkel å forstå. I intervjuene fremgår det

¹⁷⁵ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

¹⁷⁶ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

¹⁷⁷ Begrepene 'new museology' eller 'den nye museologien' brukes av intervjupersonene 1 og 4.

¹⁷⁸ Janes, 2007, s. 135

¹⁷⁹ Se kap. 2.

¹⁸⁰ Golding, 2007, s. 326ff

¹⁸¹ Jamtli museum i Østersund, studiebesøk februar 2017

¹⁸² Golding, 2007, s. 328.

¹⁸³ Hylland, 2017, s. 80

at rollen som et samfunnsbevisst museum ikke koster noe,¹⁸⁴ det er et tiltak man kan sette i gang uten større investeringer. Det krever bare en ledelse og ansatte som har tatt et bevisst verdivalg, og som ønsker å gå i denne retningen.¹⁸⁵

Museene er bevisst sin samfunnsrolle som en arena for sosial inkludering, blant mine intervjupersoner fremstår det som en forståelse at dette er en viktig rolle som museene skal ta. Jeg opplever likevel at museene har tatt forskjellige retninger, der MiST i større grad fremhever at museet må inkludere nye grupper og nye stemmer på museet, med et sterkt fokus på døve og funksjonshemmede, så er MTM i større grad opptatt av å være en demokratisk institusjon, et museum der lokalbefolkningen deltar aktivt.

5.2.2 Samfunnsrolle; regional utviklingsaktør

Intervjupersonene fra Midt-Troms Museum utvider i større grad begrepet 'fornyning av samfunnsrolle' fra være en arena for sosial inkludering, til også å ta utgangspunkt i temaer som de mener å ha identifisert som viktig for sitt lokalsamfunn. En av samfunnsrollene MTM har tatt kaller de selv, 'regional utviklingsaktør'.¹⁸⁶ Jeg har i denne oppgaven valgt å definere dette som at museene tar en aktiv rolle til å skape utvikling i regionen, og ikke bare utvikling for museet.¹⁸⁷

Midt-Troms Museum identifiserte ganske umiddelbart sitt arbeid som 'regional utviklingsaktør' som en del av museets arbeid med 'fornyning'.¹⁸⁸ Intervjuperson 3 fremhevet tre satsninger som MTM hadde på 'fornyning', den ene var satsingen på digitalisering og på dermed en demokratisering av kulturarven. Det så vi på i forrige delkapittel. Det to andre satsningene gikk på reiseliv og immateriell kulturarv.¹⁸⁹ Selv om intervjupersonene fra MiST ikke nevnte en lignende satsning som museets arbeid med 'fornyning',¹⁹⁰ så viser en gjennomgang av deres årsmelding at dette er temaer de også er innom, men med en litt annen vinkling.

Reiseliv

¹⁸⁴ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

¹⁸⁵ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

¹⁸⁶ Nye Troms, hentet 12/12-17

¹⁸⁷ Se definisjon i kap. 2.5.3

¹⁸⁸ Se kap. 3.2.1

¹⁸⁹ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

¹⁹⁰ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18, og intervjuperson 4, intervju 20/3-18

Museene har alltid hatt en rolle i reiselivsatsningen i en region. MiST sier i sin årsplan for 2016 at de i 2016 hadde en økning i besøk på 5,2 %. Museet virker jobbe målrettet mot flere besøksgrupper og de har egne markedsføringstiltak rettet mot reiselivet.¹⁹¹ Museet holder til, i forhold til Midt-Troms Museum, i en forholdsvis befolkningsrik region, og spesielt Trondheim har mange innbyggere.¹⁹² Man kan også si at museets målrettede arbeid med å få plass nye museumsbygg, som blant annet på Kystens arv, Sverresborg og den planlagte samlokaliseringen mellom Trondheim Kunstmuseum og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, hjelper museene til å bli mer attraktive besøksmål.¹⁹³

Midt-Troms Museum holder til i en mindre befolket region, men Nord-Norge har de siste årene opplevd en økning i turisme, spesielt om vinteren. I regionene er 1/3 av attraksjonene museumsanlegg som ligger under MTM,¹⁹⁴ samtidig er størstedelen av museets anlegg bygdetun som ligger spredt i regionen. For å se om museumsanleggene kan brukes av andre aktører, som galleri, serveringsteder eller demonstrasjon av håndverk, har museet derfor gått aktivt ut for å finne lokale samarbeidspartnere de kan spille på lag med.¹⁹⁵ I forlengelsen av dette har museet satt i gang et reiselivsprosjekt kalt *TRADopplevelser*.¹⁹⁶ I prosjektet ønskes det å utvikle kulturelle opplevelser og produkter i Midt-Troms med utgangspunkt i lokale tradisjoner og fortrinn. Lokale kultur- og reiselivsaktører er invitert med for å se på mulighetene for å skape bedre reiselivsprodukter.¹⁹⁷ Prosjekt ble startet som en direkte konsekvens av at St. meld. nr. 49 fremhevet reiselivet som et videre satsingsfelt, det har vært under planlegging lenge, forstudiet ble gjennomført i 2012 og forprosjektet i 2013. På grunn av manglende finansiering ble hovedprosjektet først startet opp i mai 2016 og skal etter planen være ferdig i 2018. Den endelige finansieringen er gjort av Troms Fylkeskommune, Innovasjon Norge, Midt-Troms Museum, og sju av de ni kommunene som ligger under Midt-Troms Museum.

I St. meld. nr. 49 vises det til at mange museer ikke har kompetanse på reiselivsarbeid, og det etterlyses en tydelig styrking av museene i forhold til reiselivet.¹⁹⁸ I fornyingstiltakene i stortingsmeldingen var det fokus på å styrke museene som del av reiselivet og som viktige

¹⁹¹ Museene i Sør-Trøndelag, 2018, s. 12

¹⁹² Se kap. 4.

¹⁹³ Museene i Sør-Trøndelag, 2018, s. 7

¹⁹⁴ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

¹⁹⁵ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

¹⁹⁶ Width, Ellen (upub.).

¹⁹⁷ www.mtmu.no, «TRADopplevelser»

¹⁹⁸ Hylland, 2017, s. 84

deltakere i lokal og regional destinasjonsutvikling.¹⁹⁹ Kulturrådets ansvar for museumsutvikling, har ikke inkludert reiseliv. Dette ligger under Næringsdepartementet. I St.meld. nr 19, som kom i 2017, er museene viktige aktører som tilbyr turister opplevelser. Det fremheves at stadig flere reisende ønsker også å få en opplevelse av det som er unikt ved stedet de besøker. De sier at reiselivsbedrifter, basert på natur-, mat- og/eller kulturopplevelser, representerer kjernen i det norske reiselivsproduktet, ettersom det ofte er deres reiselivsprodukt som avgjør om og når de reisende velger Norge som reisemål.²⁰⁰ Også i Humaniorameldingen fremheves museenes bidrag til turisme innen opplevelsesindustrien ved at de bidrar til verdiskaping på dette feltet.²⁰¹

Det å ta en koordinerende rolle for reiselivet i regionen betegner MTM som en enkel samfunnsrolle for museet å fylle,²⁰² men finansiering har som sagt ikke vært uproblematisk å få til. MTM var tidlig ute med sin satsing, men opplevde at selv om St. meld. nr. 49 fremhevet museenes satsing på reiseliv, så var det få kilder til finansiering. Intervjuperson 2 nevner at verken Innovasjon Norge eller de næringsrettede regionale midlene i fylkeskommunen retter seg mot museene.²⁰³

Immateriell kulturarv

MTM har også gått inn som regional utviklingsaktør rettet mot 'immateriell kulturarv'. I det avsluttede prosjektet, *Crossover Crafts – artisans without borders*,²⁰⁴ et tre-årig samarbeidsprosjekt med et museum i Russland og et i Nord-Sverige, var målsettingen å skape kreative møteplasser for håndverkstradisjoner, «slik at gammel kunnskap kommer tilbake til lokalsamfunnene og hjelper enkeltpersoner i lokalsamfunnene til å bygge identitet og framtidstro». Museet startet dette prosjektet både for å kunne bidra til at tradisjonshåndverkere fikk et marked og salgskanaler for sine produkter, men også for at flere tradisjonshåndverkere i regionen medførte økt kompetanse i museets arbeid med å istandsette sine antikvariske bygninger. Museet er i gang med å etablere *TRADsenter*, der museet ønsker å ta vare på den immaterielle kulturarven gjennom dokumentasjon, forvaltning, forskning og formidling av handlingsbåren kunnskap i Nord-Norge, det er også et uttalt mål å bidra til

¹⁹⁹ St. meld. nr. 49, 2009, s. 160

²⁰⁰ St. meld. nr. 19, 2017, s. 17

²⁰¹ St. meld, nr. 25, 2017, s. 99

²⁰² Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

²⁰³ Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

²⁰⁴ www.mtmu.no, "Crossover crafts"

utvikling av kulturnæringer.²⁰⁵ Herunder er det også tenkt et *byggningsvernssenter*, som fremstår som likt Rørosmuseet sitt byggningsvernssenter.

MiST har også flere satsninger innen ‘immateriell kulturarv’, i tillegg til Røros museets byggningsvernssenter, fremheves tradisjonsbåter, håndverk, dans og musikk.²⁰⁶ Både ved byggningsvernssenteret på Røros museum og båtbyggeriet på Kystens Arv må sees på som lokale utviklingsaktører.

Som en samlebetegnelse kan vi si at satsningen museene gjør som ‘regional utviklingsaktør’, både innom reiseliv og immateriell kulturarv, er innenfor kategorien *kreative næringer*.²⁰⁷ Kultur og næring er et satsingsfelt. I 2017 dannet Kulturrådet et kontor i Trondheim som skulle jobbe med dette. På hjemmesiden beskrives, kreativ eller kulturell næring, som:

kunstnere og mindre virksomheter som jobber med distribusjon, formidling, markedsføring eller salg av kulturelle uttrykk, samt regionale kompetansmiljøer som støtter opp om disse.

Blant disse virksomhetene finner vi kulturarv.²⁰⁸ I denne satsningen skal museene ha sin naturlige plass.²⁰⁹ Museer er uten tvil en kreativ næring. I 2015 ga BI ut en rapport om kreative næringer i perioden 2008-2014. Museene blir her plassert i *Visuell virksomhet*, sammen med kunst, design, museum og kulturarv. Visuell virksomhets verdiskaping økte med hele 44 prosent i perioden 2008-2014. Rett under designbransjen, på en god 2. plass kommer museene.²¹⁰ I sammenfatningen nevnes det at kreative næringer har høyere lønnsomhet og produktivitet enn reiselivsnæringen.²¹¹

Intervjupersonene fra MTM er opptatt av at museene får bedre status som kreativ næring, det fremheves at dette er signalene fra staten, men det er lite bevissthet rundt dette, også blant de som jobber med det. Det kommenteres at museum alltid nevnes sist i slike satsninger.²¹²

Intervjuperson 5 trakk frem Derby museums i England som et godt eksempel på et museum som har en vellykket satsning på samfunnsrolle som også involverer kreative næringer. Med ny direktør tok dette museet et veivalg som i større grad å involvere lokalbefolkningen i arbeidet i museet. En av måtene dette ble gjort var at unge gründere fra området ble

²⁰⁵ Pers. med. Lisa Gay Bostwick, november 2017

²⁰⁶ Museene i Sør-Trøndelag, 2016, s. 32

²⁰⁷ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²⁰⁸ www.kulturradet.no, «Kreativ næring»

²⁰⁹ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²¹⁰ Gran, Torp og Theie, 2015

²¹¹ *ibid.* s. 6

²¹² Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

rekrutterte til å gi kurs i sløyd og innen 'maker'-virksomhet mot at de fikk bruke verkstedene på kveldstid til å produsere sine ting, blant annet på en 3D-printer som museet hadde investert i. Intervjuperson 5 brukte Derby museum som et eksempel både på et museum som ved å jobbe med å få en lokal forankring, oppleves som relevante og viktige for folk. Hun mener det er da museene får en innflytelse på de som gir penger.²¹³ Dette er et felt som MiST også jobber med. I museets årsrapport for 2016 beskrives prosjektet, «Creative Museum», som et nyskapende prosjekt innen museumsformidling. Med et samarbeid utenfor museene, med kreative industrier og såkalte 'maker'-samfunn, ønsker museet å engasjere publikum i medskapingsprosesser, og å oppmuntre museets ansatte til prøve ut nye måter å samhandle med publikum med. Dette er en måte for museene å tiltrekke seg nye grupper til museene. Dette er også en deltagende aktivitet. MiST presenterer sitt prosjekt med at det skal være ny formidling og at de skal skape kontakt med grupper utenfor museet.²¹⁴ MTM har et dannet et bedriftsnettverk med tre lokale tradisjonshåndverkere, som får benytte museets verksteder til egne prosjekter ved at de samarbeider med museet på større restaureringsarbeider.²¹⁵

Til tross for at begge museer jobber med reiseliv, immateriell kulturarv og kreative næringer, så mener jeg målsetning og motivasjon for arbeidet er forskjellig. Jeg opplever at Midt-Troms Museum i større grad har tatt et aktivt valg for å definere hva som et behov i deres lokalsamfunn, de har et «nedenfra-perspektiv» ved at de både ser hvilke behov som museet har og hvilke behov regionen har.²¹⁶ Dette er i samsvar med at MTM definerer seg selv som en 'ankerinstitusjon' som bruker sine intellektuelle og økonomiske ressurser på lokalsamfunnet.²¹⁷ MiST sine satsinger på Rørosmuseet og Kystens Arv er lik MTMs arbeid, men vi ser at MiST begrunner sin deltagelse i 'maker'-prosjektet med å utvikle ny formidling.

Et viktig spørsmål med tanke på museet som utviklingsaktør, er hvem er de en utviklingsaktør for, eller på vegne av? Er det en fare for at museet blir pålagt oppgaver fra statlig eller fylkeskommunalt hold som går utover det prinsippet om 'armlengde avstand'?²¹⁸ Her har jeg mest kjennskap til MTM, som virker å ha tatt sin rolle som utviklingsaktør på eget initiativ,

²¹³ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²¹⁴ Museene i Sør-Trøndelag, 2017, s. 27

²¹⁵ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

²¹⁶ Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

²¹⁷ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

²¹⁸ Se kap. 2

men det fremstår også at det kan ha vært av økonomisk nødvendighet for museet. Dette skal vi se nærmere på i kap. 5.3.

5.2.3 Samfunnsrolle; samfunnskritikk

En viktig del av museenes samfunnsrolle er at de skal ha en 'faglig frihet' til å kunne uttrykke seg kritisk om fortiden og nåtiden.²¹⁹ Dette var et spørsmål som kom opp i flere av intervjuene, enten indirekte eller ved at jeg spurte, «kan museene være politiske?». Mine intervjupersoner fra museene er klar over at de som museer både kan og burde være politiske, men innrømmer at de sjeldent er det.

Intervjuperson 4 sier at MiST ikke er så aktiv i den offentlige samfunnsdebatten. Men museet deltok i BRUDD-prosjektet når det startet. Som vi har sett var målet med prosjektet var å få museene til å dokumentere og formidle vanskelige historier, som museene tradisjonelt ikke forteller.²²⁰ Det refereres også til undervisningsopplegg som har tatt opp vanskelige historier.²²¹ I den sammenheng kan det sees ut som at det er enklere for museene å sette et kritisk søkelys på nåtiden gjennom å belyse det fra fortiden. I et av intervjuene, nevnes David Fleming i museene Liverpool som en inspirator for museenes sosiale rolle. Han har tatt en klar rolle for de svakeste i lokalsamfunnet, og legger ikke skjul på at han har en agenda, og begrunnelsen hans er: «Because it's the right think to do».²²² Ikke alle er enige i at museene skal være politiske. Intervjuperson 3 mener museene kan ta opp problematiske og provoserende emner, men det er viktig at de ikke skal ta side, de skal presentere fakta.²²³ Som eksempel på et museum som har gått for langt i å flagge sitt politiske ståsted, bruker hun Guggenheim sitt avslag av ønsket fra Trump-administrasjonen om å få låne et maleri av Van Gogh, hvor museet heller tilbød dem å låne en «gulldass».²²⁴

Jeg opplever det som interessant at intervjupersonene fra Trøndelag fylkeskommune og Kulturrådet i mye større grad var åpen for museenes både kunne være politiske, og at de burde være det i mye større grad enn det de er. For intervjuperson 5 henger dette har sammen med makt og verdier, museene må erkjenne de har definisjonsmakt, og at de burde definere sine

²¹⁹ Se kap. 2.5

²²⁰ Se kap. 2.2

²²¹ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

²²² intervjuperson 1, intervju 8/3-18.

²²³ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

²²⁴ The Washington Post. Hentet 30/4-18.

verdisynspunkter. Museer er ikke nøytrale, hun mener museene må ta en posisjon.²²⁵ Dette er intervjuperson fra Trøndelag fylkeskommune enig i. Han synes museene er for forsiktige. Det snakkes mye om 'armlengdes avstand', men samtidig sier han det er lite samfunnskritikk i museene. Han viser til tidligere leder for ABM-Utvikling²²⁶, Jon Birger Østby, som sa han nå forlangte at museene skulle være samfunnskritiske, og gjerne kritisere sittende regjeringer og kommunestyre. På spørsmål fra meg om museene kan bli for politiske, er svaret kanskje, men først må de bli politiske, så får man se hva det innebærer.²²⁷

Det er her viktig å få med seg at med 'å være politisk' så virker mine intervjupersoner å mene at «det betyr ikke at de er partiske, eller partipolitiske»,²²⁸ men heller at man skal utøve samfunnskritikk, eller at man skal være kritiske til systemet.

5.2.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg valgt å analysere Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag sitt praktiske arbeid med fornyingsrollen utfra tre kategorier basert på funn gjort i intervjuene. For begge museer er det en forståelse av at det med 'fornyning' menes en 'fornyelse av samfunnsrollen'. Det ene kategorien vi mener at museene jobber ut fra, er samfunnsrolle som *arena for sosial inkludering*. Den andre samfunnsrolle som *regional utviklingsaktør*. Den tredje har vi kalt samfunnsrolle som *samfunnskritikk*.

Det fremstår som at MiST vektlegger å ha relevante samlinger og formidling for det vi kan beskrive som en ny, og global generasjon, som en *arena for sosial inkludering*. MTM vektlegger i større grad hva de kan bidra med overfor lokalbefolkningen i en aktiv rolle som næringsutvikler innenfor kreative næringer. Jeg har valgt å kalle denne rollen som *regional utviklingsaktør*. Til tross for at intervjupersonene fra museene er innforstått med at en del av den museets samfunnsrolle er å være *samfunnskritisk*, så innrømmer de at de ikke tar den rollen i den grad det legges opp til. Hylland skriver at museer har blitt tillagt mange roller, uten at de tidligere rollene museene har hatt har blitt fjernet. Han sier det er en økende skjevhet mellom de retoriske og det praktiske nivået til museenes oppgaver og

²²⁵ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²²⁶ Se kap. 2.

²²⁷ Intervjuperson fra Trøndelag fylkeskommune, intervju 11/4-18

²²⁸ Intervjuperson 5, intervju 9/4-10

samfunnsansvar. Hylland konkluderer for øvrig at antall roller for museene er for høyt, og han foreslår å fordele disse på ulike institusjoner.²²⁹

Vi mener at museene har valgt forskjellige måter å jobbe med 'fornyng' fordi museenes forutsetninger er forskjellige, i i kap. 5.3. skal vi se nærmere på hvilke faktorer som styrer museene i deres arbeid med å fornye seg.

5.3 Hvilke faktorer ligger til grunn for museenes valg av fornyerrolle?

I det følgende ønsker jeg å se på hvilke faktorer som påvirker museenes definisjon av deres fornyerrolle, forstått som samfunnsrolle. Faktorene jeg har undersøkt er: hvilke nettverk har de to museene, spiller økonomiske forhold en rolle, spiller stat og fylkeskommunes føringer en rolle på museenes valg av perspektiv, og kan også avstand mellom museum og beslutningstakere ha noe å si?

5.3.1 Nettverk og samarbeid

En viktig del av museumsreformen, var som vi har sett Det nasjonale museumsnettverket. Det var et overordnet mål om at alle museer som mottar statlig driftsstøtte skulle delta i utvikling og drift av nasjonale nettverk, dette for at museene skulle være faglig oppdaterte.²³⁰ Under intervjuene jeg foretok med Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag var det kun en av intervjupersonene som nevnte dette nettverket som en av de viktigste nettverkene museene hadde, og det til tross for at begge museer er medlem av flere av museumsnettverkene i det nasjonale museumsnettverket. MiST er også ansvarlig museum for nettverket for Musikk og musikkinstrumenter.

Selv om samarbeid med norske museer ble nevnt, så fremsto det under intervjuene umiddelbart viktigere for museene å ha internasjonale samarbeidsprosjekter. Alle museer fremhevet et stort nettverk av samarbeidspartnere, og det ble søkt om midler fra blant annet EU, Erasmus +, InterReg og Barentssekretariatet. Intervjuperson 4 mener det er viktig å delta internasjonalt, om det er innen ICOM eller internasjonale museumsnettverk. Hun opplever at

²²⁹ Hylland, 2017, s. 91

²³⁰ Se kap. 2.

det er profesjonalisering. Dette til tross for at hun fremhevet at det er gode, nasjonale fagmiljøer.²³¹

De to jeg intervjuet på MiST oppsøker konferanser i utlandet, og museet er med i internasjonale nettverk og prosjekter. Begge nevner spesielt England som en inspirator. De ser også mye til Nederland og Sverige. Intervjuperson 3 sier at da hun begynte på museet, var det lite som skjedde i Norge, da måtte man se til utlandet. I dag er det annerledes, det er en større interesse for å utvikle seg, men hun kommenterer samtidig at forskjellen fra tidligere er at det i dag er flere museer som reiser utenlands for inspirasjon. Til tross for at begge intervjupersoner fra MiST kommenterte at det var lite penger i nasjonale prosjekter, så fremstår det som viktigere at prosjektene skal gi inspirasjon til videre museumsutvikling.²³² Av internasjonale prosjekter nevnes samarbeid med kreativitet – såkalt ‘maker’-bevegelse og et nordisk prosjekt om frivillighet på museum.²³³

Den økonomiske siden av å bidra i internasjonale prosjekter fremstår som viktigere i intervjuene ved MTM. Museet har siden nåværende direktør begynte i 2012, hatt samarbeidsprosjekter med to russiske museer. Museet sier de bruker prosjekter aktivt fordi det bidrar til å øke budsjettene. Intervjuperson 2 sier at ved å legge sine lønninger på bordet, så utløser det midler. Dette gir museet et økonomisk handlingsrom som de ikke får fra staten eller fylkeskommunen. Hun sier videre at museet har valgt å jobbe med prosjekt som metode, og med internasjonale prosjekter.²³⁴ Jeg tolker det dit hen at dette gir museet økonomisk mulighet til å bedrive museumsutvikling, som de ikke klarer å gjøre med de vanlige bevilgningene.

En viktig grunn til at MTM samarbeider med russiske museer, virker å være at det innen samarbeid med Russland finnes flere økonomiske midler å søke på. Intervjuperson 3 fremhever spesielt den rollen Barentssekretariatet har som bidragsgiver til prosjekter, ikke bare mellom Norge og Russland, men også med resten av Nordkalotten. Hun sier de har fått mye fra samarbeid med museer i Nord-Sverige og Russland. I prosjektene prioriteres det å la de ansatte reise ut, ofte flere sammen, og at dette har løftet museet. Ikke bare har det gitt museet bedre økonomi i prosjektperioden, men det har også vært lærerikt faglig og sosialt. Det har ifølge intervjuperson 3 ført til at museet fornyer seg.²³⁵ Det tidligere

²³¹ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

²³² Intervjuperson 1, intervju 8/3-18, og intervjuperson 4, intervju 20/3-18

²³³ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

²³⁴ Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

²³⁵ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

samarbeidsprosjektet med de russiske og svenske museene, «Crossover Crafts»,²³⁶ var innen immateriell kulturarv og kreative næringer, som er et av museets satsingsfelt. Intervjuperson 2 sier prosjektet både bidro til å skaffe oversikt over tradisjonshåndverkere i Nord-Norge, men også ny kunnskap om tradisjonshåndverk på tvers av landegrensene.²³⁷

På spørsmål om hvordan Midt-Troms Museum ser på samarbeid i de nasjonale museumsnettverkene, eller om det er regionale samarbeid med de andre regionsmuseene i Troms, sier intervjuperson 3 at de følger med på hva som skjer, og de forsøker å delta når det er relevante arrangementer eller seminarer i Norge. Hun nevner Bergverksnettverket, ett av de nasjonale museumsnettverkene som de er medlem av. For å kunne delta er det derimot viktig at tema for møtene er relevant for dem. De kan ikke reise hver gang, det er ofte lange reiser,²³⁸ som jo også er en økonomisk faktor. Museet deltar også i Nordnorsk museumsnettverk, et nettverk dratt i gang av Finnmark fylkeskommune for museer i Finnmark, Nordland og Troms. Her er Midt-Troms Museum det eneste museum fra Troms som deltar.²³⁹

Når det gjelder museumssamarbeid blant regionsmuseene i Troms fylkeskommune, så er det ingen formaliserte samarbeid. Vi har sett at Trøndelag fylkeskommune oppmuntrer i museumsplan og i tilsagnsbrev til samarbeid, tidligere mellom MiST og de mindre lokalmuseene i Sør-Trøndelag,²⁴⁰ og etter regionsammenslåingen er det forslag om samarbeid mellom MiST og de to regionsmuseene i tidligere Nord-Trøndelag.²⁴¹ Troms fylkeskommune har tatt en mer passiv rolle, og sier at de ikke kan pålegge museene å samarbeide, det initiativet må komme fra museene selv.²⁴² Fylkeskommunenes forskjell i pådriverrolle kan komme av at Trøndelag fylkeskommune er medeier i MiST, mens Troms fylkeskommune ikke har samme eierinteresser i de regionale museene i Troms.

Midt-Troms Museum har tatt initiativ til og fått midler til et samarbeidsprosjekt innen samlingsforvaltning med andre regionsmuseer i Troms og de samiske sentrene som ligger under Sametinget. Men det er som intervjuperson 3 sier, alle samarbeid er basert på «what's in it for us», det må være verdt det for å samarbeide. Det er forskjell på de økonomiske virkelighetene til museene i Troms fylke, og det virker ikke som at alle regionmuseene

²³⁶ Se kap. 5.2.2

²³⁷ Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

²³⁸ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

²³⁹ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

²⁴⁰ Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2014, og 5.3.3

²⁴¹ Trøndelag fylkeskommune, 2018

²⁴² Intervjuperson fra Troms fylkeskommune, intervju 14/3. Se også delkapittel 5.3.2.

«trenger» å samarbeide med noen. MiST tar i større grad ansvar for nasjonale prosjekter, ikke bare for et av de nasjonale museumsnettverkene, men også Samlingsnett, et nasjonalt nettsted om samlingsforvaltning som museet driver.²⁴³ Intervjuperson 4 fremhever at Norge er for lite til at man kan få et mangfoldig miljø innenfor en region. Man trenger et nasjonalt nivå, uansett hvor store regioner vi får i Norge. I dette ligger også en frykt for hva den kommende regionreformen vil gjøre med museumsutviklingen. Museene er, som hun sier, ikke ferdige, de skal alltid være i utvikling og fornying.²⁴⁴

Det kan være på sin plass og spørre om museene går inn i nettverk og samarbeidsprosjekter fordi de vil eller fordi de må? Det er ingen tvil om at økonomi er en stor motivator for deltagelse i prosjekter, og kan være en av grunnene til at Det nasjonale museumsnettverket ikke omtales særlig i intervjuene jeg har gjort. Dette vil bli nærmere undersøkt under, i kap. 5.3.2.

Et annet viktig punkt for oss er om samarbeidene de inngår påvirker hvordan museene tolker og jobber med ‘fornyning’? Begge museer sier at samarbeidene også gir museet nye perspektiver som de kan ta med seg videre. Både MiST og MTM har søkt om prosjekter med de samme samarbeidspartnerne flere ganger, noe som tilsier at her har samarbeidene ført til gode prosjekter som begge parter føler de får noe ut av.

Vi ser at MiST i større grad oppgir museumsutvikling som begrunnelse for sine samarbeidsprosjekter. De oppgir også England og Sverige som land de påvirkes av, dette er land der museet som en sosial aktør står veldig sterkt. Russland er ikke like kjent i Norge som en museologisk foregangsland, men MTM ser at museene i Russland har en lik tilnærming til ‘immateriell kulturarv’ og ‘kreativ næring’, som vi ser at museet definerer som en av sine prosjekter innenfor ‘fornyning’.²⁴⁵

5.3.2 Økonomiske forhold

En av mine premisser når jeg skulle finne faktorer som hadde innvirkning på hvordan museene valgte å jobbe med ‘fornyning’, var at økonomi måtte være viktig. Min tanke var at i en presset økonomisk situasjon vil man prioritere tiltak som bedret den økonomiske

²⁴³ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

²⁴⁴ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

²⁴⁵ Se kap. 5.2.2

situasjonen framfor andre satsningsområder, og hvilket handlingsrom ble det da til å tenke ‘fornyelse av samfunnsrollen’?

Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag er museer av forskjellige størrelser og har svært ulike økonomiske forutsetninger. MiST hadde i 2016 en grunnbevilgning fra stat og fylkeskommune på 153 244 000 kr, der staten står for 75 % av samlet ordinært driftstilskudd. I tillegg ga fylkeskommunen et ytterligere tilskudd på kr 2 520 000 kr.²⁴⁶ MTM har en bevilgning fra stat og Kulturråd på 6 802 000 kr. Vi har sett at Kulturdepartementet bare bidrar med 44 % av den offentlige finansieringen, det vil si at de ni eierkommunene bidrar med en uforholdsmessig stor del av bevilgningene. Den lave grunnbevilgningen opplever jeg som en stor frustrasjon for museet, den passer ikke med det ambisjonsnivået som museet legger til grunn. I 2009 hadde MTM et besøkstall på 11 361 personer,²⁴⁷ mens det i 2016 hadde 31 000 besøkende.²⁴⁸ Museet har gjort store grep både for å forbedre forvaltningen og formidlingen, men opplever ikke at de får økonomisk uttelling for dette.

I en del museums litteratur fortelles det om endringer i de økonomiske vilkårene for museene. I både USA og Europa melder museene om økte besøkstall, museene har blitt blant de viktigste fritidsaktivitetene og turistattraksjonene. Likevel sliter mange museer med å overleve, da de mangler økonomiske ressurser. Det siste tiåret har det blitt mindre offentlig finansiering, samt større konkurranse mellom kunstorganisasjoner for besøkende, offentlige stipend og donasjoner.²⁴⁹ Situasjonen er heldigvis ikke like ille i Norge, men i intervjuene med de museumsansatte er det en opplevelse av at økonomien til museene er trang. Det hevdes at den økonomien situasjonen i realiteten har blitt verre de siste årene, ved at den ikke følger prisstigningen.²⁵⁰ Andre faktorer som ble nevnt er økte kostnader for museene etter en omlegging i pensjon.²⁵¹

I forrige kapittel så vi hvor viktig internasjonale samarbeidsprosjekter var for museene.²⁵² I intervjuet med intervjuperson fra Kulturrådet, ble prosjektmidler nevnt som en måte Kulturrådet kan påvirke museene til å jobbe samfunnsrolle. Samtidig kom det opp at en erfaring Kulturrådet hadde gjort var at når prosjektene var over, eller hvis prosjektet ikke

²⁴⁶ Trøndelag fylkeskommune, 2018, se også kap. 4.2

²⁴⁷ St. meld. nr. 49, 2009, s. 68.

²⁴⁸ Kulturrådet, 2016, s. 195ff, se også kap. 4.1

²⁴⁹ Frey og Meier, 2011. s. 398

²⁵⁰ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

²⁵¹ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

²⁵² Se kap. 5.3.1

hadde fått støtte, så viste rapporteringen at flere av museene ikke fortsatte med prosjektet.²⁵³ Jeg mener dette viser hvor viktig prosjektmidler er for museenes økonomi. Her gir ikke intervjuene jeg har gjort et entydig svar, men økonomi kan være en grunn til at Det nasjonale museumsnettverket ble så lite fremhevet under intervjuene. Selv om nettverket utvilsomt er viktig og påvirker hvordan museene jobber, så er det lite penger i dette nettverket.²⁵⁴ Deltakelsen tar utgangspunkt i museene skal bidra med egne midler og «bygger på museenes egeninteresse i deltakelse».²⁵⁵ Nettverkene er prioritert ved søknader til Kulturrådets prosjekter, men deltagelsen har variert, noe Kulturrådet har uttrykt misnøye med.²⁵⁶ For museene er det de store, internasjonale prosjektene som gir penger, og som dermed er gitt prioritet.

Flere av intervjupersonene poengterer at det ikke trenger å koste noe å fornye seg. Det å ta en bevisst samfunnsrolle ligger mer i hvordan museene arbeider, at det er en vridning i hvilke temaer museene tar opp og hvilke utstillinger de lager.²⁵⁷ Hvis man med museenes samfunnsrolle mener det som ‘arena for sosial inkludering’,²⁵⁸ så stemmer dette. Det koster ikke ekstra å få et nært forhold til ulike lokale brukergrupper, inkludere marginale grupper i lokalsamfunnet, eller å invitere lokalbefolkningen inn i en demokratisk kunnskapsproduksjon. Tvert imot, poengteres det at en slik framgangsmåte faktisk kan føre til at lokalbefolkningen i større grad slår ring rundt sitt museum og påser at bevilgninger fra lokale myndigheter opprettholdes. Målet for museet burde i større grad være å bli så nyskapende at tilskuddshavere heller springer etter for å støtte museets prosjekter. Til begge disse tilnærmingene trekkes Derby Museums i England fram, som et museum hvor et bevisst fokus på lokalbefolkningen førte til et stort engasjement for å sikre fremtidig økonomisk støtte fra lokale myndigheter, samt at deres fokus på kreative næringer og lokale handverkere førte til statlige prosjektmidler.²⁵⁹ Men det å bli en ‘arena for sosial inkludering’ øker nødvendigvis ikke egeninntjeningen for museet.

Hvis man derimot heller ønsker å ta en aktiv rolle som utviklingsaktør, så trenger det ofte økonomisk hjelp til å få i gang prosjektet. Jeg opplever at MTM har tatt rollen som ‘regional utviklingsaktør’ også av nødvendighet. De økonomiske rammene til museet stramme, og gir

²⁵³ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18, se også kap. 5.3.3

²⁵⁴ Se kap. 5.3.1

²⁵⁵ St. meld. nr. 49, 2009, s. 74

²⁵⁶ Kulturrådet, 2017, s.

²⁵⁷ Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

²⁵⁸ Se kap. 5.2.1

²⁵⁹ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

lite midler til nyutvikling. Ved å ta en aktiv rolle, bidrar de både til å hjelpe museet og til å hjelpe lokalsamfunnet. Det er i den anledning MTM kritiserer at det har vært så få finansieringsmuligheter for museene.²⁶⁰ De opplever å høre at de ikke kan søke utviklingsmidler fordi de er museum, og intervjuperson 2 sier at så langt har verken Innovasjon Norge eller næringsmidlene til fylkeskommunen vært rettet mot museer. Skal museene ta en fornyerrolle som 'regional utviklingsaktør' så kreves det virkemidler som gjør at den rollen kan fylles, og det må legges til rette for at bedrift, frivillige organisasjoner og museum kan samarbeide. For reiselivsprosjekt, som TRADopplevelser,²⁶¹ så fremhever hun at Innovasjon Norge har nedsatt et utvalg som skal jobbe med reiseliv og kultur, og hun er spent på å se hvor museene er i dette kulturbegrepet.²⁶² Det samme kan sies om museenes plass i det nyåpnede kontoret Kreativ Næring. Her sier intervjuperson 5 at museene skal være en del av denne satsningen.²⁶³

5.3.3 Forholdet til stat og fylkeskommune

Stat og fylkeskommunene er ikke bare økonomiske bidragsytere overfor museene, med stortingsmeldinger, statsbudsjetter og tilskuddsbrev var det min tanke at de også gir sterke føringer for hvordan museene skulle jobbe, også innenfor fornyingsrollen.

På spørsmål om hva er det som bestemmer hva museene velger å jobbe med, svarte intervjupersonene fra museene, fylkeskommunene og Kulturrådet kontant at det er museene selv som velger hvordan de jobber utfra hva de identifiserer som behov hos museet og lokalsamfunnet. Det vises til at museene skal ha en 'faglig frihet', og at det er en 'armlengdes avstand' til både museenes eiere og offentlige myndigheter.²⁶⁴

Samtidig ligger det klare føringer om at museene skal ha en aktiv samfunnsrolle. Vi har sett at denne rollen er beskrevet i ICOM sin definisjon av hva et museum er, i NOU 1996:7, og i St. meld. nr. 49.²⁶⁵ Intervjupersonene fra museene sier også at de gjør det som står i tilskuddsbrevene som museene får årlig fra Kulturdepartementet og de respektive fylkeskommune. I tilskuddsbrevene oppgis det hvilke tilskuddsbeløp museene får, og hva

²⁶⁰ Se kap. 5.2.2

²⁶¹ Se kap. 5.2.2

²⁶² Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

²⁶³ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²⁶⁴ St. meld. nr 49, 2009, s. 145, se også kap 2.

²⁶⁵ Se kap. 5.1.

myndighetene ønsker at museene skal gjøre det følgende året. Tilskuddsbrevene fra fylkeskommunene inneholder også en gjengivelse av det som står i brevet fra Kulturdepartementet.

Amundsen og Brenna skrev i 2010 at tendensen er at det har blitt en sterkere politisering av museumsfeltet de siste tiårene. De ser at sentrale myndigheter har tatt et tydeligere politisk grep om museene og deres samfunnsmessige mandat. Museenes status og finansiering er avhengig av om de oppfyller de politiske bestemte mandatene. Museene pålegges spesifikke roller, sier Amundsen og Brenna, og er altså kulturpolitiske aktører.²⁶⁶ I perioden etter dette sier intervjupersonene at tildelingsbrevene fra Kulturdepartementet har blitt kortere. Som et eksempel kan det sies at tilskuddsbrevet til Museene i Sør-Trøndelag har gått fra å være på elleve sider i 2010, til å bli på fem sider i 2018.²⁶⁷ Det ble kommentert i et intervju at med ny regjering i 2013, ble begrepene ‘mangfold’, ‘medvirkning’, ‘inkludering’ og ‘samfunnsrolle’ fjernet fra tilskuddsbrevene, dette skal ha blitt gjort for å gjøre det lettere for museene.²⁶⁸ Endringen skjedde fra året 2013 til 2014, igjen sto universell utforming og likestilling som føringer²⁶⁹. Denne endringen merket Kulturrådet vet at flere museer sluttet å rapportere at de jobbet med disse temaene.²⁷⁰ Dette ser jeg som en tydelig indikasjon på den makten departementet har til å styre museumsutviklingen.

Fylkeskommunene sine roller overfor museene fremstår som mer perifer, og de to fylkeskommunene jeg har sett på har tatt forskjellige roller overfor museene. Intervjuperson fra Troms fylkeskommune sier de ikke har myndighet til å komme med flere føringer enn det staten gir, begrunnelsen er både at museene har nok føringer og krav til seg, og at museene i Troms er autonome enheter og at fylkeskommunene må holde en armlengdes avstand. Det er også opp til museene selv å ta initiativ til samarbeid med de andre regionmuseene i fylket.²⁷¹ Fylkeskommunen har ingen egen museumsplan, men en kulturarvsplan for perioden 2011-2014 der museenes rolle også er beskrevet.²⁷² I tilskuddsbrevet for 2018 har Troms fylkeskommune få føringer. Fylkeskommunen bekrefter at de er oppmerksom på MTMs arbeid med å bli et senter for tradisjonshåndverk og museets fokus på natur- og kulturhistorie. Fylkeskommunen har en satsning på kvensk og samisk historie som de ber om at museet

²⁶⁶ Amundsen og Brenna, 2010, s. 22

²⁶⁷ Kulturdepartementet, 11/2-10 og 20/12-17, tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag,

²⁶⁸ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²⁶⁹ Kulturdepartementet, 17/12-12 og 13/12-13, tilskuddsbrev Midt-Troms Musuem

²⁷⁰ Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

²⁷¹ Intervjuperson fra Troms fylkeskommune, intervju 14/3-18

²⁷² Troms fylkeskommune, 2011

bidrar til kunnskap om, og fylkeskommunen vil også heve kompetansen på styrets arbeid for museene. Dokumentet er på litt over en side.²⁷³

Trøndelag fylkeskommunes tildelingsbrev til MiST er på fem sider. I tillegg til en redegjørelse av statens føringer til museet, har fylkeskommunen også ønsket til museene. Det kommer fram hvilke vedtak Fylkestinget har gjort om museene, og ikke minst at fylkeskommunen ønsker å *stimulere* til økt samarbeid mellom museene. Fylkeskommunen går altså aktivt inn som økonomisk bidragsyter for å styre museumsutviklingen i fylket.²⁷⁴ Vi har sett at fylkeskommunene før omlegginga av den statlige tilskuddsordningen hadde egne fylkesvise, museumsplaner, som inneholdt struktur og innhold i museumsutviklingen.²⁷⁵ Trøndelag fylkeskommune har tydeligvis fortsatt med denne praksisen, mens Troms fylkeskommune har tatt en mer passiv rolle overfor museene. Det må her også poengteres at Trøndelag fylkeskommune har en eierandel i MiST AS, noe som kan være en årsak til den aktive rollen de har tatt.²⁷⁶

I tidligere Sør-Trøndelag fylkeskommune sin *Museumsstrategi for Sør-Trøndelag* ble museumslandskapet i fylket beskrevet og hvilke ønsker fylkeskommunen hadde til MiST som den største aktøren i dette landskapet.²⁷⁷ Det ble også kommentert at fylkeskommunen, som stor økonomisk bidragsyter og regional utviklingsaktør, hadde behov for å få avklart hva som var museenes regionalpolitiske samfunnsoppdrag, siden det synes som at MiST noen ganger ser på staten som en viktigere premissleverandør enn fylkeskommunen.²⁷⁸ Dette er et viktig punkt, for hvor stort ansvar har museene overfor stat og fylkeskommune? Kan det være en fare for at museene blir instrumenter for statlig eller fylkeskommunal politikk? I den sammenheng må også være bevist sin rolle som *regional utviklingsaktør*.

Selv om museer, stat og fylkeskommune er tydelig på at det skal vær *armlengdes avstand*, opplever jeg at spesielt MTM også kommer med kritikk for at de ikke blir sett. Fylkeskommunen oppleves som for fraværende. De tar verken en pådriverrolle, informasjonsrolle eller en døråpnerrolle.²⁷⁹ Det kan fremstå som at museene ikke sees på som en prioritert oppgave. Trøndelag fylkeskommunene ønsker å *stimulere* museene til å gjøre

²⁷³ Troms fylkeskommune, 2018

²⁷⁴ Trøndelag fylkeskommune, 2018

²⁷⁵ St. meld. nr. 49, 2009, s. 12. Se også kap 2.3.

²⁷⁶ Se kap. 4.2.

²⁷⁷ Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2015

²⁷⁸ Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2015, s. 27

²⁷⁹ Intervjuperson 2, 12/3-18

tiltakene fylkeskommunen ønsker.²⁸⁰ Dette gjøres ofte ved at det da gir tilgang til midler. Stat og fylkeskommune kan ikke gi museene føringer til hvordan de kan jobbe, men de kan oppfordre og oppmuntre. De kan, som Trøndelag fylkeskommune, gi økonomisk bidrag for å stimulere, men da må det være politisk og administrativ vilje til å gjøre det.

Kulturrådet bruker også prosjektmidler som en måte å påvirke museene til å ta en aktiv samfunnsrolle.²⁸¹ I de to foregående delkapitlene har vi sett at prosjektmidler har vært viktig påvirkningsfaktor for museene, både som inspirasjon²⁸² og som økonomisk motivator.²⁸³ En annen påvirkningsfaktor fra Kulturrådet, er at de ser at begreper som går igjen i stortingsmeldinger og tilskuddsbrev, samt hvilke spørsmål de spør om på museumsstatistikken som museene årlig på sende inn til museene, påvirker museene i hva de jobber med.²⁸⁴

Vi har sett at en viktig del av at museene fornyerrolle er en samfunnskritiske rolle.²⁸⁵ Verken Midt-Troms Museum eller Museene i Sør-Trøndelag opplyser at de gjør det i særlig grad. Det er en uvilje blant museene å ta opp temaer som er kontroversielle, og ikke minst som kan fremstå som politiske. Vi har sett at både intervjuperson 5 og intervjuperson fra Trøndelag fylkeskommune mener museene er for lite samfunnskritiske.²⁸⁶

I forholdet museet har til stat og fylkeskommune, er det viktig å få frem at verken stat eller fylkeskommune har sanksjonsmyndighet overfor museene.²⁸⁷ De kan ikke unnlate å betale ut bevilgninger til museene.²⁸⁸ Ingen av mine intervjupersoner fra museene begrunner sin motvilje ved å uttale seg kritisk til politisk styre og stell ved at de er redd for sanksjoner fra bevilgende myndigheter, eller kommer med eksempler på at de har hørt om sanksjoner. Direktør i Midt-Troms Museum var for eksempel ute i lokalavisen med kritikk av Troms fylkeskommune ang. avslag på en søknad om midler til et næringsprosjekt i den perioden jeg var tilknyttet museet.²⁸⁹

²⁸⁰ Trøndelag fylkeskommune, 2018

²⁸¹ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²⁸² Se kap. 5.3.1

²⁸³ Se kap. 5.3.2

²⁸⁴ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²⁸⁵ Se kap. 5.2.4

²⁸⁶ Se kap. 5.2.3

²⁸⁷ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²⁸⁸ Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

²⁸⁹ Nye Troms, hentet 12/12-18.

Når det er sagt, så er museene i et avhengighetsforhold til sine økonomiske bidragsytere. Selv om bevilgningene ikke kan kuttes, så må det jo fremstå som en reell mulighet for at man får sanksjoner mot seg ved å være kritisk mot regjering eller andre aktører? Det er eksempler på at politiske innspill fra museer har fått negativ oppmerksomhet fra regjeringen. Blant annet tok daværende kulturminister Widvey i 2014 direkte kontakt med styreleder for MiST da det i vårprogrammet til Trondheim Kunstmuseum sto kritiske bemerkninger til FrP og deres politikk. I denne saken får Kulturministeren kritikk for sin innblanding for blant annet, «mangel på grunnleggende rolleforståelse», for å «skape frykt», og for å være «i strid med grunnlovens bestemmelser om ytringsfriheten».²⁹⁰

Til tross en sterk formening om at museene selv bestemmer hva de jobber med, så er det tydelig at stortingsmeldinger og tilskuddsbrev fra Kulturdepartement, samt signaler fra Kulturrådet, er sterke føringer for hvordan museene jobber. Fylkeskommunen fremstår med en mer utydelig rolle, her ser vi også at de to fylkeskommunene vi ser sett på har tatt forskjellige roller overfor museene. Det vektlegges også at museene ser til Kulturrådet og deres samfunnsprogram for være oppdatert på hva som rører seg.

5.3.4 Sentrum – periferi

Både Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag er regionmuseer, men som vi har sett er det stor forskjell på museene. Ikke bare er antall ansatte ulik på de to museene, men også finansiering og økonomiske forutsetninger er vesentlig forskjellig.²⁹¹ Kan den geografiske plasseringen til museene være en årsak til hvordan museene jobber med som ‘fornyng’? Med begrepet ‘sentrum - periferi’ legger jeg både at det er en geografisk avstand til beslutningstager, men også at det kan være en mental avstand.

Begge museer er lokalisert i andre regioner fra Kulturdepartement og Kulturråd, som til nå begge har vært i Oslo.²⁹² Vi hører at begge museer holder seg oppdatert om hva som skjer med museumsutvikling hos Kulturdepartement og Kulturråd. Intervjupersonene fra museene reiser en del, både til Oslo og til utlandet, for å oppsøke seminarer og konferanser som er av interesse for dem. Spesielt intervjupersonene fra MiST forteller om perioder med mye reising, da særlig i perioder der de har spesielle prosjekter som krevde møtevirksomhet og at de var

²⁹⁰ Dagsavisen, hentet 30/4-18.

²⁹¹ Se kap. 4.

²⁹² Kulturrådets museumsavdeling ble i 2017 bestemt flyttet til Bodø

oppdaterte på hva som rørte seg.²⁹³ MTM kommenterer at det ofte er lang reisevei til møter og seminarer, som jo også er en økonomisk faktor. Hvis de velger å delta er det avhengig av et relevant program.²⁹⁴ Min personlige erfaring er at MiST også arrangerer en del kurs og seminarer som bidrar til kompetanseheving innen museumsutvikling innen deres region.

Ikke bare er MTM en god avstand fra Oslo, men det er også et stykke fra Troms fylkeskommunes kontorer i Tromsø. Ved museumsreformen var det viktig at de konsoliderte enhetene ikke skulle sentraliseres, men forbli lokalt forankra.²⁹⁵ Troms fylkeskommune er opptatt av å ha en armlengdes avstand til museet, og fremstår som passiv overfor museene.²⁹⁶ Det er få møteplasser der regionsmuseene møter hverandre og fylkeskommunen. I intervjuene kom det fra at MTM samarbeider litt med Nord-Troms Museum, mens de to andre regionsmuseene i fylket er det mindre kontakt med. Både Sør-Troms Museum og Perspektivet Museum har administrasjon og museumsanlegg i større byer, hhv Harstad og Tromsø. Kan opplevelsen av at disse mer urbane museene ikke trenger å samarbeide med de andre regionale museene ikke bare ha med økonomi å gjøre, men også en distanse ut til «periferien» som gjør at MTM ikke oppleves som en attraktiv samarbeidspartner?

MTM sier at de opplever at en del av de museumsfaglige konferansene som arrangeres, blant annet av Kulturrådet, ikke er relevante for dem. Ikke bare savner de å se nordnorske museer representert i panelene, men det er også få små og mellomstore museer som trekkes fram.²⁹⁷ Dette kan indikere at det er få av museene som det er naturlig for MTM å sammenligne seg med, blir sett på som suksesshistorier som kan trekkes frem i slike sammenhenger. Om det er slik, er det geografi eller mangel på ressurser som gjør dette? Små museer har færre ansatte, mindre kapasitet og mindre budsjett.

Et annet måte å se på sentrum og periferi er om det kan gi utslag på hvor oppdatert man er på hva som er gjeldende strømninger i museumsutviklingen. Det opplever jeg ikke at jeg finner. Som vi så i kapittel 5.1. er alle, både i museene og i fylkeskommunene oppdaterte på hva som menes med 'fornyning', og at museene har en samfunnsrolle å fylle. Det er ingen indikasjon på at forståelse av hva begrepet 'fornyning' betyr, har noe med størrelse på museet eller geografisk beliggenhet.

²⁹³ Se kap. 5.3.1

²⁹⁴ Se kap. 5.3.1

²⁹⁵ St. meld. nr. 48, 2003, s. 178.

²⁹⁶ Se kap. 5.3.2

²⁹⁷ Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

5.3.5 Oppsummering

Det er flere faktorer som styrer museene i deres arbeid med å fornye seg. I denne oppgaven har jeg identifisert og sett nærmere på fire forskjellige faktorer, nettverk og samarbeid, økonomi, stat og fylke, og til slutt sentrum – periferi.

Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag er svært ulike organisasjoner, og de har forskjellige forutsetninger. Alle fire faktorer virker å ha innvirkning på begge museene i varierende grad. Det virker være en tendens til at MTM har økonomi som en viktig faktor for hvordan de jobber, mens museumsutvikling fremstår som viktigere for de to intervjupersonene fra MiST. Jeg mener at museenes økonomi, forhold, og ikke minst avstand, til stat og fylkeskommune, er viktige faktorer som styrer museenes arbeid med å fornye seg.

Kapittel 6: Konklusjon

I denne oppgaven har jeg forsøkt å svare på hvordan har museenes fornyingsrolle blitt tolket og praktisert, etter at begrepet ‘fornyning’ ble introdusert i St. meld. nr. 49 (2008-2009). Jeg har i den anledning sett nærmere på om beskrivelsen og oppfattelsen av fornyerrollen har endret seg siden 2009, hvordan fornyerrollen blir forstått og praktisert i museene, og hvilke faktorer som ligger bak museenes valg av fornyerrolle.

Jeg har løst oppgaven ved å gjøre en kvalitativ undersøkelse av to museer, Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag. Museene er begge regionsmuseer og med i Det nasjonale museumsnettverket, men har bortsett fra dette ulike forutsetninger i forhold til beliggenhet, størrelse og økonomi. Jeg har forsøkt å gjøre et dypdykk inn i disse to museenes premisser og valg. Som metode har jeg gjort sju intervjuer med representanter fra de to museene, Kulturrådet og fylkeskommunene i Trøndelag og Troms, samt dokumentanalyser av aktuelle stortingsmeldinger, tilskuddsbrev og forskningslitteratur.

Personene jeg har intervjuet fra museer, fylkeskommuner og Kulturrådet, hadde kjennskap til begrepet ‘fornyning’, de visste det kom fra St. meld. nr. 49, og så det i sammenheng med museets samfunnsrolle. Som en beskrivelse på museenes fornyingsrolle var, ble det brukt begreper som ‘samfunnsrolle’, ‘inkluderende’, ‘demokratisering’, ‘medvirkende’ og ‘relevant’, det er samme tanker som ligger bak ‘new museology’, og de teoretiske tankene til blant annet Janes, Sandell og Simon.²⁹⁸

Det er ikke nødvendigvis en felles forståelse mellom museene om hvordan ‘fornyning’ skal praktiseres. Intervjuperson fra MTM kom med en delt forklaring, der ‘fornyning’ både kan tolkes konkret som det å gjøre noe nytt, som det å åpne en ny utstilling, og med en overført betydning til å gjelde samfunnsrolle. Intervjupersonene fra MiST mener at det med ‘fornyning’ kreves at det tenkes nytt i forhold til inkludering og demokratisering. Museene er pålagt å ‘fornye’ seg og ta en aktiv samfunnsrolle, men museene må selv definere hva de legger i begrepet. Det kommer frem at det er sjeldent gjøres, og at begrepet fremstår som uklart.

Begrepet ‘fornyning’ har helt siden St. meld. nr. 49 vært knyttet til museenes samfunnsrolle, men i tiltakene som var knyttet til begrepet lå fokuset like mye på å bygge mer ‘solide institusjoner’. I 2013 ga Kulturrådet ut et notat der de fastslo at det med ‘fornyning’ menes ‘samfunnsrolle’, ‘inkludering’ og ‘demokratisering’. Begrepet har blitt presisert. Med

²⁹⁸ Se kap. 2.

‘fornyning’ menes det en ‘fornyning av samfunnsrollen’. Dette indikerer at museenes samfunnsrolle ikke er ferdig definert, men noe som stadig må diskuteres og tilpasses det samfunnet vi lever i. Etter 2016 er fornyingsbegrepet, sammen med ‘De fire f’ene’ blitt borte fra offentlige dokumenter.

Et viktig premiss har vært at museene selv skulle definere hva ‘fornyning’ var, og hvilken samfunnsrolle de skulle gå inn i. Jeg har undersøkt Midt-Troms Museum og Museene i Sør-Trøndelag ut fra tre måter å jobbe praktisk med ‘fornyning’. Samfunnsrolle som *sosial inkludering*, som *regional utviklingsaktør*, og tilslutt, samfunnsrolle som *samfunnskritikk*.

Museene i Sør-Trøndelag har tatt en aktiv rolle innenfor *sosial inkludering* og *demokratisering*. Museet har en bevisst strategi for å nå nye grupper og jobber aktivt med å utvikle nye formidling. Midt-Troms Museum har et sterkt fokus på lokalbefolkningen, museet har gått grundig inn på hvilket behov som finnes i deres lokalsamfunn og sett på hvilke felt museet har kompetanse til å bidra. Museet har et fokus på *deltaking*, og går her utover å ha en samfunnsrolle som *inkluderende* og *demokratiske*, til å bli en *regional utviklingsaktør* for arbeid med turisme og småbedrifter innen tradisjonshåndverk, det vi kaller kreative næringer. Jeg mener at det ble slik for at de er nærmere knyttet til sitt lokalsamfunn, enn de er med Kulturrådet.

Ingen av museene har satset på samfunnsrolle som *samfunnskritikk* de siste årene.

Jeg har videre undersøkt fire faktorer som jeg mener kan ha innvirkning på hvordan museene jobber med ‘fornyning’. Nettverk og samarbeidsprosjekter bidrar til museumsutvikling og til en forbedret økonomi, som jeg opplever er en svært viktig faktor for hvordan museene jobber. Den økonomiske betydelsen ser vi også ved at blant annet Kulturrådet og Trøndelag fylkeskommune gir prosjektmidler og økonomisk støtte for å stimulere og påvirke museenes satsinger. Det blir hevdet at det ikke koster noe for museene å fornye seg, men det bidrar ikke heller til økt inntjening. Vi ser at spesielt museenes definisjon av fornyerrolle som *regional utviklingsaktør* er en måte å skape en økonomisk basis på. Men det trengs ofte midler for å få i gang prosjekter, og det har vært kommentert at det til nå har vært få steder museene har fått finansiering.

Stat og fylke er økonomiske bidragsytere til museene, men har også føringer til museene. Disse føringene har blitt færre de siste årene. Det er vel etablert at stat og fylkeskommune skal holde en *armlengdes avstand* fra museene. Men hvordan stiller dette seg med museenes egenpålagte rolle som *regional utviklingsaktør*? For hvem er det museene tar den rollen for?

Museene har en sterk formening om at de bestemmer selv hva de skal jobbe med. Samtidig ser vi at departementet og Kulturrådet har makt til å påvirke museenes arbeid, ved sine prosjektmidler, og hvilke temaer som fremheves i tilskuddsbrev, statsbudsjett og museumsrapporter. Fylkeskommunene fremstår som en mindre viktig faktor for museene. Der Trøndelag fylkeskommune har tatt en aktiv rolle over for museumsutviklingen i fylket, så fremstår Troms fylkeskommune som passiv, og museene virker som lite prioritert.

Stat og fylkeskommune har ingen sanksjonsmuligheter overfor museene, men likevel ser vi at museene vegrer seg for å ta opp *samfunnskritiske* temaer. Det fremheves at museene har makt, og derfor må ta en kritisk samfunnsrolle. Det kan likevel fremstå som at stat og fylkeskommune har større makt, og at museene kjenner at de er prisgitt deres vilje.

For meg fremstår museets beliggenhet som den største faktoren for hvordan museene arbeider. Sentrum – periferi. Etter min mening har det stor innvirkning på hvem man velger å samarbeide med, hvilke økonomiske muligheter man har, og hvordan forhold man har til stat og fylkeskommune.

Museenes 'fornyingsrolle' har fremstått som uklar og vanskelig å definere, og etter nesten et tiår, så forsvinner begrepet ut. Museets samfunnsrolle står nå på egne bein.

Kilder

Skriftlige kilder

Litteratur:

Amundsen og Brenna 2010: Museer, kritisk museologi og tverrfaglig museumsstudier. I Amundsen og Rogan (ed): *Samling og museum: kapitler av museenes historie, praksis og ideologi*. Novus forlag.

Bukve, Oddbjørn 2016: *Forstå, forklare, forandre. Om design av samfunnsvitskaplege forskningsprosjekt*. Universitetsforlaget.

Cameron, Fiona 2007: Moral lessons and reforming agendas: history museums, science museums, contentious topics and contemporary societies. I Knell, MacLeod og Watson (ed): *Museum Revolutions. How museums change and are changed*. Routledge.

Desvallées og Mairesse (ed) 2010: *Key Concepts of Museology*. ICOM og Armand Colin.

Hentet fra:

http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Key_Concepts_of_Museology/Museologie_Anglais_BD.pdf

Eriksen, Anne 2009: *Museum. En kulturhistorie*. Pax forlag A/S, Oslo.

Everett, Euris og Furseth, Inger 2016: *Masteroppgaven. Hvordan begynne – og fullføre*. Universitetsforlaget.

Frey, Bruno S og Meier, Stephan 2011: Cultural economics. I Macdonald (ed): *A companion to museum studies*. Blackwell Publishing Ltd.

Gran, Torp og Theie 2015: *Kreativ næring i Norge 2008 – 2014*. Rapport nr.1. BI Centre for Creative Industries. Hentet fra:

<<https://centreforcreativeindustries.files.wordpress.com/2016/02/kreativ-nc3a6ring-i-norge-2008-2014.pdf>>

Golding, Viv 2007: Learning at the museum frontiers: democracy, identity and difference. I Knell, MacLeod og Watson (ed): *Museum Revolutions. How museums change and are changed*. Routledge.

Halpin, Marjorie M. 2007: "Play it again, Sam": Reflections on a New Museology. I Watson, Sheila (ed.): *Museums and their Communities*. Routledge, London/New York

Holmesland, Slettvåg og Frøyland 2006: Litt om prosjektet BRUDD. I ABM-Utvikling: *BRUDD - om det ubehagelige, tabubelagte, marginale, usynlige, kontroversielle*. ABM-Skrifter nr. 26.

Hylland, Ole Marius 2017: Museenes samfunnsrolle – et kritisk perspektiv. Om komplekse institusjoner og institusjonell lasteevne. I *Norsk Museumstidskrift*. Årgang 3, Nr. 2-2017. Universitetsforlaget

Janes, Robert 2007: Museums, social responsibilities and the future we desire. I Knell, MacLeod og Watson (ed): *Museum Revolutions. How museums change and are changed*. Routledge, London/New York.

Kelly, Lynda 2007: Visitors and learning: adult museum visitors' learning identities. I Knell, MacLeod og Watson (ed): *Museum Revolutions. How museums change and are changed*. Routledge.

Krumsvik, Rune Johan 2014: *Forskningsdesign og kvalitativ metode. Ei innføring*. Fagbokforlaget.

Lien, Sigrid og Hilde Wallem Nielssen 2016: *Museumsforteljingar. Vi og dei andre i kulturhistoriske museum*. Det Norske Samlaget, Oslo.

MacDonald, Sharon 2011: Expanding Museum Studies: An Introduction. I MacDonald (ed): *A Companion to Museum Studies*. Wiley-Blackwell.

Mellemsether, Hanna 2006: BRUDD på Norsk Døvemuseum og Trøndelag Folkemuseum. I ABM-Utvikling: *BRUDD - om det ubehagelige, tabubelagte, marginale, usynlige, kontroversielle*. ABM-skrift nr. 26.

Norsk Kulturråd 2016: *Museene i 2016. Kulturrådets vurderinger av museene i det nasjonale museumsnettverket*. Hentet fra: <http://www.kulturradet.no/documents/10157/99b044b0-41eb-4ae3-b658-e7bce57eb664>

Norsk Kulturråd 2017: *De faglige museumsnettverkene*. Hentet fra: <http://www.kulturradet.no/documents/10157/4cc02759-df78-46c6-b052-d2c11432ab78>

Sandell, Richard, 2007: Museums and the Combating of Social Inequality: roles, responsibilities, resistance. I Watson: *Museums and their Communities*. Routledge

Sandell, Richard, 2012: Museums as Agents of Social Inclusion. I Carbonell (ed): *Museum Studies: An Anthology of Contexts*. Second edition. Blackwell Publishing Ltd.

Simon, Nina 2010: *The participatory museum*. Museum 2.0.

Sør-Trøndelag fylkeskommune 2015: *Museumpolitikk for et landskap i endring*.

Museumsstrategi for Sør-Trøndelag fylke 2015-2018. Hentet fra:

<https://www.stfk.no/Documents/Kultur/Museumsstrategi%20for%20S%C3%B8r-Tr%C3%B8ndelag%20-20Museumpolitikk%20for%20et%20landskap%20i%20endring.pdf>

Thagaard, Tove 2010: *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*.

Fagbokforlaget, Bergen

Troms fylkeskommune 2011: *Troms – Alle tiders møtested. Kulturarvplan for Troms 2011 – 2014*. Hentet fra:

http://www.tromsfylke.no/Tromsfylke/media/1658/112087_kulturarvpla_1.pdf

Trost, Jan 2010: *Kvalitative intervjuer*. Studentlitteratur, Lund.

Watson, Sharon (ed) 2007: *Museums and their Communities*. Routledge

Stortingsmeldinger og offentlige utredninger:

NOU 1996:7, 1996: *Museum – Mangfold, minne, møtested*. Kulturdepartementet. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b324933f22c14d30abd752ea6bf75724/no/pdfa/nou199619960007000dddpdfa.pdf>

NOU 2013:4, 2013: *Kulturutredningen 2014*. Kulturdepartementet. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/1e88e03c840742329b9c46e18159b49c/no/pdfs/nou201320130004000dddpdfs.pdf>

Stortingsmelding nr. 49 (2008–2009), 2009: *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*. Det kongelige kultur- og kirkedepartement. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/623a144b4e9a4efc8aefed73a406771/no/pdfs/stm200820090049000dddpdfs.pdf>

Stortingsmelding nr. 19 (2016-2017), 2017: *Opplev Norge, unikt og eventyrlig*. Det kongelige Næringsdepartement. Hentet fra: <URL>

Stortingsmelding nr. 25 (2016 – 2017), 2017: *Humaniora i Norge*. Det kongelige kunnskapsdepartement. Hentet fra:

Upubliserte kilder

Intervjuer

Intervjuperson 1, intervju 8/3-18

Intervjuperson 2, intervju 12/3-18

Intervjuperson 3, intervju 15/3-18

Intervjuperson 4, intervju 20/3-18

Intervjuperson 5, intervju 9/4-18

Intervjuperson Troms fylkeskommune, intervju 14/3-18

Intervjuperson Trøndelag fylkeskommune, intervju 11/4-18

Tilskuddsbrev

Det kongelige kulturdepartement, 15/01-09: Statsbudsjettet 2009 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum.

Det kongelige kulturdepartement, 15/1-09: Statsbudsjettet 2009 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Det kongelige kulturdepartement, 15/2-10: Statsbudsjettet 2010 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum.

Det kongelige kulturdepartement, 11/2-10: Statsbudsjettet 2010 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Det kongelige kulturdepartement, 21/12-10: Statsbudsjettet 2011 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum.

Det kongelige kulturdepartement, 28/12-10: Statsbudsjettet 2011 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Det kongelige kulturdepartement, 16/12-11: Statsbudsjettet 2012 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum.

Det kongelige kulturdepartement, 16/12-11: Statsbudsjettet 2012 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Det kongelige kulturdepartement, 17/12-12: Statsbudsjettet 2013 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum

Det kongelige kulturdepartement, 17/12-12: Statsbudsjettet 2013 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Det kongelige kulturdepartement, 13/12-13: Statsbudsjettet 2014 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum.

Det kongelige kulturdepartement, 13/12-13: Statsbudsjettet 2014 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Det kongelige kulturdepartement, 22/12-14: Statsbudsjettet 2015 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum.

Det kongelige kulturdepartement, 22/12-14 : Statsbudsjettet 2015 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Det kongelige kulturdepartement, 17/12-15: Statsbudsjettet 2016 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum.

Det kongelige kulturdepartement, 16/12-15: Statsbudsjettet 2016 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Det kongelige kulturdepartement, 15/12-16: Statsbudsjettet 2017 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum.

Det kongelige kulturdepartement, 15/12-16: Statsbudsjettet 2017 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Det kongelige kulturdepartement, 20/12-17: Statsbudsjettet 2018 – tilskuddsbrev Midt-Troms Museum.

Det kongelige kulturdepartement, 20/12-17: Statsbudsjettet 2018 – tilskuddsbrev Museene i Sør-Trøndelag.

Troms fylkeskommune, 27/2-18: Midt-Troms Museum – Driftstilskudd 2018

Trøndelag fylkeskommune, 28/2-18: Driftstilskudd 2018 – Museene i Sør-Trøndelag

Annet

Width, Ellen (upublisert): *TRAD opplevelser i Midt-Troms. Informasjon til Styringsgruppemøte 15.02.2017.*

Avisartikler/pressemeldinger

Nye Troms: <<http://nye-troms.no/nyheter/foles-seg-urettferdig-behandlet-av-fylket/19.7244>>

Hentet 12/12-17.

Dagsavisen: <<https://www.dagsavisen.no/kultur/beskyldes-for-a-begrense-ytringsfriheten-1.280813>> Hentet 30/4-18.

The Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/local/dc-politics/the-white-house-wanted-a-van-gogh-the-guggenheim-offered-a-used-solid-gold-toilet/2018/01/25/38d574fc-0154-11e8-bb03-722769454f82_story.html?noredirect=on&utm_term=.4e695e378314>.

Hentet 30/4-18.

Internettkilder

Hernes, Espen 2014: *Hvem styrer museene?* Innlegg 20.10.2014 «Det relevante museum».

Hentet fra: <<https://relevantmuseum.files.wordpress.com/2014/10/det-relevante-museum-20-10-2014-utsending.pdf>>

ICOM: *Museum definition*. Hentet fra: <<http://icom.museum/the-vision/museum-definition/>>

Kulturdepartementet, «Statsbudsjettet 2018». Hentet fra:

https://www.statsbudsjettet.no/upload/Statsbudsjett_2018/dokumenter/pdf/kud.pdf

Kulturvernforbundet: *Kulturminnedagspris*: Hentet fra: <<http://kulturvern.no/midt-troms-museum-mottar-arets-kulturminnedagspris/>>

Midt-Troms Museum: *TRADopplevelse*, Hentet fra: <<http://mtmu.no/om-oss/prosjekter/trad-opplevelser-midt-troms>> Hentet 19.1.2018

Midt-Troms Museum: *Organisasjon*. Hentet fra: <<https://www.mtmu.no/om-oss/organisasjon/>>

Midt-Troms Museum: *Crossover crafts*. Hentet fra: <https://www.mtmu.no/om-oss/prosjekter/crossover-crafts-artisans-without-borders/>

Museene i Sør-Trøndelag 2016: *Årsrapport 2016*. Hentet fra: <<https://dms-cf-09.dimu.org/file/022yjyaSNxJf>>

Museene i Sør-Trøndelag: «*Om MiST*». Hentet fra: <<https://mist.no/om-mist>>

Museene i Sør-Trøndelag: «*Enhetene*». Hentet fra: <<https://mist.no/unike-museer>>

Museene i Sør-Trøndelag: «*Ledelse*». Hentet fra: <<https://mist.no/ledelse>>

Museene i Sør-Trøndelag: «*Vedtekter*». Hentet fra: <<https://dms-cf-06.dimu.org/file/022waVTiUMbf>>

Norsk ICOM, «Definisjon av museum». Hentet fra: <<http://norskicom.no/hva-er-icom/vedtekter/>>

Norsk kulturråd: *Museumsutvikling*. Hentet fra: <<http://www.kulturradet.no/museum>>

Norsk kulturråd: *Museumsprogrammene*. Hentet fra:
<<http://www.kulturradet.no/museum/museumsprogrammene>>

Norsk Kulturråd: *Kulturrådets utviklingsprogram 2018-2020*. Hentet fra:
<<http://www.kulturradet.no/stotteordning/-/vis/samfunnsrolle-makt-og-ansvar>>

Norsk Kulturråd: *Kreativ næring*. Hentet fra: <<http://www.kulturradet.no/kreativ-naering>>

Regjeringen: *Museum og kulturvern*. Hentet fra: <<https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/arkiv-bibliotek-og-museum/innsiktsartikler/Museum-og-kulturvern/id2001923/>>

Regjeringen: *Norsk kulturråd*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dep/kud/org/etater-og-virksomheter-under-kulturdepartementet/underliggende_etater/norsk-kulturrad/id408538/>

Regjeringen: *Fornyings- og administrasjonsdepartementet*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/omregjeringa/tidligere/departementer_embeter/regjeringssek_r_dep/dep/fornyings--og-administrasjonsdep-statsra/id449386/>

Statisk sentralbyrå, *Folkemengde pr. 1. januar 2018*. Hentet fra:

<<https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkemengde/kvartal>>

Store norske leksikon: *ABM-utvikling*. Hentet fra: <https://snl.no/ABM-utvikling>

Vedlegg

Intervjuguide

1. Hva legger du i begrepet fornying?

- Når ble du kjent med begrepet?
- Kan du tidfeste?
- Vet du hvor begrepet/tanken kom fra?
- Internasjonal påvirkning?

2. Hvordan jobber museet (fylkeskommune/Kulturrådet) med fornying?

- Museets (fylkeskommunes/Kulturrådets) fortolkning av fornyingsrollen?
- Har museet en egen strategi rundt fornying?
- Hvis ja, kan du si litt mer om det?
- Hvilke fornyings-prosjekter jobber dere med?
- Hvordan prioriteres fornying sammenlignet med andre oppgaver til museet?
- I hvilken grad har det innvirkning på museets andre arbeidsoppgaver?
- (går arbeidet hånd i hånd?)

3. Har dere endret hvordan dere jobber med fornying de siste årene?

- (Hva som skal fornyes har jo endret seg siden 2009)
- Hvorfor det?
- I hvilken grad har dere merket/endret fokus etter at det har kommet nye føringer?
- Reiseliv ble vektlagt i 2009. Hvor ble reiseliv av? (Departementsstruktur?).
- Tenker du på reiseliv som en del av museets fornyingsroller?
- Hva blir prioritert i dag?

4. Hva/hvem er det som legger premisser for hvordan dere jobber med fornying?

- Politiske føringer?
- Økonomiske føringer?
- Sentralt, fylkeskommune, kommune, region???
- Samsvar signaler fra stat og fylkeskommune? Er det kommunikasjon? Hvem er førende?

5. Opplever du at det er begrensninger på hvordan dere ønsker å arbeide med fornying?

- I hvilken grad følger det penger/finansiering til arbeidet med fornying/nyskapning?
- «Armlengdes avstand» - Kulturrådet åpner for at hvordan museene skal jobbe med det i praksis er åpent for museene selv å bestemme – stemmer det?
- Det legges opp til faglig frihet? Er den reell?
- Oppfølging? (Kompetanse? Manglende bemanning?)
- Har dette endret seg?